

ZPRAVODAJ ŠRÁMKOVY SOBOTKY

LISTOPAD — PROSINEC 1968

ROČNÍK V — 11-12

Betlém

Jaroslav Menci

Zní duše hymnou staletí
a očí kvetou tajem
a srdce radostí se rozletí
tím zasněženým krajem.

Zní v duši báje prabáby
a zlaté zkazky matky,
z běd všedních dnů si přivábí
zas dětské chvíle zpátky.

Ty zlaté ruce maminky,
jak Panny svaté pleny,
mne vinou teplem vzpomínky,
v tu náruč drahé ženy.

A starostlivá otce tvář
se chýlí k mojim skráním.
Plá domova mi v duši zář
a já se před ní skláním.

Domove můj, můj Betléme,
leccos se časem ztratí,
tebe mi nikdo nevezme,
sen dětství vždy se vrátí .

PUTOVÁNÍ ZA BÁSNÍKEM

Jan Knob

Splav, tak se jmenovala kouzelná kniha veršů Fráni Šrámka, kterou jsme čítávali v dobách svého jinošství. Dech zářivých veršů Splavu trvale označil naše mládí svým znamením. Tenkrát houfek několika přátel hledával s kopců okolo jičínské kotliny v tu stranu, kde leží Sobotka.

Šrámkova Sobotka. Sem básník přichází v dobách, kdy nad krajem táhnou první vlahé vlny jara a loučívá se až potom, kdy se nad zemí plouží šedivé podzimní mlhy — nepřichází a neodlétá stejně také malí zpěváčci, jejichž písněmi se rozezvučívá v létě celá země?

Šrámkova Sobotka. Obě jména se nám sloučila v jednotu. Drahý básník ovlivnil i náš poměr k půvabnému městečku pod Humprechtem. I vydávali jsme se tam často — tenkrát nám stačilo, když jsme pohlédli na dům, kde básník bydlil (bylo to na severní straně náměstíčka, jež Josefu Pekařovi připomíná jasná italská městečka), někdy jsme dokonce svého Mistra zahlédli na jeho toulce krajem.

Později i naše skupinka (patřil k ní ještě František Křelina a Václav Prokůpek) vstoupila prvními kroky do literatury. Romanopisec Josef Knap nazval onu dobu severovýchodní epizodou, neboť nás věrně houfoval turnovský Sever a východ. V Turnově jsme se scházivali k redakčním poradám (končily u sklenky s leccím ji-

ným...). Turnovský Sever a východ tiskl nové verše Fráni Šrámka a mnohé z nich mívaly krajové motivy.

Ze společných schůzek jsme zaslali Mistru nejdříve nesmělé pozdravy na listcích, až došlo i k první prázdninové pouti za básníkem do Sobotky. Pak se staly prázdninové sobotecké cesty nejsilnějším zážitkem mnoha roků.

Ze slunného dne vysokého léta jsme vyšli z Turnova pěšky (jak roků přibývalo, tak se i náš houfek rozšířil o naše rodiny), prošli jsme krajem pod Vyskří, kostekými lesy — pak nám zamával vstříc půlměsíc na humprechtském zámku. V onen den jsme plně prožívali kouzlo Mistrova kraje, záření nebes a hlasy země zaznívají ohlasem jeho veršů („V píseň tě, kraji, proměním...“ vzpomínáme na Romanci o rodném kraji).

K vzácným chvílím naší pouti patřily i odpolední procházky. Mnoho se při nich nenamluvalo, tím důvěrněji jsme prožívali přítomnost Mistrova. A pak přišel večer v Sobotce, večer v kruhu milovaných krajanů, večer písní (k nim má přece lyrik tolik blízko), jejichž ohlas nás doprovázel i na zpáteční cestě domů.

Kdykoli si vzpomenu na Fráňu Šrámka, vždy se mi jeho podoba sloučí se soboteckým krajem, s líbeznou pohodou letního dne, se slunečním jasnem a písněmi soboteckých strání, lesíků, luk a potoků.

Okresní národní výbor v Sobotce roku 1918

Jak je všeobecně známo, ujal se řízení boje za nezávislost v roce 1918 uvnitř Rakousko-Uherska Národní výbor v Praze, složený z představitelů českých politických stran a organizací. Během roku začaly pak vznikat v některých místech Okresní národní výbory a dokonce i Místní národní výbory. O této problematice ve východních Čechách pojednává nedávno vyšlá publikace Jiřího a Mily Frajdlových „Národní výbory ve východních Čechách v roce 1918“, kterou vydalo nakladatelství Kruh. Má 153 stran a kromě úvodní studie obsahuje řadu dokumentů z činnosti jednotlivých národních výborů. O Sobotce však najdeme v celé knížce pouze suché konstatování, že zde také Okresní národní výbor působil. Nic víc a nic méně. Proto jsem pátral v archivních dokumentech, zda se o činnosti soboteckého Okresního národního výboru v roce 1918 můžeme dovědět něco bližšího, bohužel, výsledky pátrání jsou nepatrné. Přece ale stojí zato seznámit s nimi širší veřejnost. Doklady pocházejí z archivního fondu Okresní zastupitelstvo Sobotka.

Okresní výbor v Sobotce se oficiálně dozvěděl o vyhlášení vzniku samostatné Československé republiky z úředního telegramu 29. října 1918 (čj. 1979), ihned jej dal rozmnožit a rozeslat všem obecním úřadům soboteckého okresu. Zněl takto:

Všem Okresním výborům a obecním úřadům! Zákon vydaný Národním výborem dne 28. října 1918: Samostatný stát Československý vstoupil v život. Zachována byla souvislost dosavadního právního řádu se stavem novým, aby nenastaly zmatky a upraven byl nerušený přechod k novému státnímu životu. Národní výbor jménem československého národa jako vykonavatel státní svrchovanosti nařizuje: Článek I. Státní formu československého státu určí národní shromáždění ve složení s československou národní radou v Paříži jako orgánové jednomyslné vůle národa, než se tak stane, vykonává státní svrchovanost Národní výbor.

Článek II. Veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti

Článek III. Všecky úřady samosprávné státní a župní, ústavy státní, zemské, okresní, župní a obecní jsou podřízeny Národnímu výboru a prozatím úřadují a jednájí podle dosud platných zákonů a nařízení.

Článek IV. Zákon tento nabývá platnosti dnešním dnem.

Článek V. Předsednictvu Národního výboru se ukládá, aby tento zákon provedlo.

Dáno v Praze dne 28. října 1918.

Antonín Švehla v. r. Jiří Stříbrný v. r. Dr. Alois Rašín v. r.
Dr. František Soukup v. r. Dr. Vávra v. r. Šrobár v. r.

To se tedy dověděly od Okresního výboru v Sobotce obecní úřady a ani jim, ani Okresnímu výboru asi nevadilo, že z dr. Vavro Šrobára udělal úřední telegram dvě osoby.

V té době tedy ještě žádný Okresní národní výbor v Sobotce vytvořen nebyl, a došel-li do Sobotky dopis s touto adresou, pošta ho spolehlivě doručila Okresnímu výboru [např. dopis od České zemědělské společnosti pro zpevnění dobytka v Praze z 31. října 1918, čj. 1983]. To v Jičíně působil Národní výbor již delší dobu a jeho aktivita zasahovala až na Sobotecko. Např. výměrem č. 171 z 3. listopadu suspendoval se souhlasem pražského Národního výboru tehdejšího správce kosteckého panství Alfréda Krinera pro jeho protičeské vystupování za války a na jeho místo jmenoval správní komisi, v níž byl sobotecký notář JUDr. Jaroslav Ponec, libošovický starosta Oldřich Černý a bývalý správce kosteckého panství František Pospíšil (čj. 2001). A na 5. listopad svolal jičínský Národní výbor do zasedací síně soboteckého Okresního výboru schůzi obecních starostů z okresu (čj. 1987). Je pravděpodobné, že tato schůze souvisela se založením Okresního národního výboru v Sobotce.

V podacím protokole Okresního výboru čteme totiž 2. listopadu pod čj. 1986 záznam, že zástupci agrární strany O. Černý z Libošovic, Fr. Taneček ze Staňkovy Lhoty a K. Voves z Markvartic byli pozváni na schůzi 5. listopadu 1918 o půl druhé hodině odpolední, kde měl být ustaven Okresní národní výbor pro okres-sobotecký. Tento dokument se nezachoval a stejně tak pouze z podacího protokolu víme, že pod čj. 2003 a 2004 byla uložena listina přítomných při ustavující schůzi a protokol o ustavení Okresního národního výboru v Sobotce 5. listopadu 1918. A nezachovalo se ani čj. 2020 — pozvání na usta-

vující schůzi Okresního národního výboru v Sobotce na den 14. listopadu o 2. hodině odpolední. Nevíme tedy, kdo byli členové tohoto orgánu, ani kdo je volil, nevíme ani o rozdělení funkcí. Nebudeme však daleko od pravdy — a pamětníci nám to možná dosvědčí — když se domníváme, že předsedou Okresního národního výboru byl zvolen okresní starosta František Havlík z Vesce. Skutečnou samostatnou činnost však zřejmě ONV nevyvíjel. Sice si dal v tiskárně Čepelák a Bartoň v Sobotce natisknout 500 kusů obálek a dopisních papírů se svým záhlavím (stály 73 korun — čj. 2132), dal si zhotovit i vlastní razítko, ale s jinými důkazy o jeho činnosti se nikde nesetkáme. Vždyť i papíry a razítka platil Okresní výbor (zápis o schůzi Okresního výboru 11. XII. 1918, bod 9.).

Starý Okresní výbor tedy zůstával všele okresu a vykonával dále všechny záležitosti jako dosud, což bylo potvrzeno i přípisem Zemské správní komise z 6. listopadu (čj. 2026). Jinak ovšem zpřetrhal všechna pouta, která ho formálně svazovala se starým mocnářstvím. Třeba tím, že se na schůzi 11. prosince usnesl, „aby obrazy občanů Františka a Karla Habsburků, jakož i černožlutý prapor odepány byly z inventáře okresního“ (bod 3. zápisu o této schůzi) a aby byly za 32 korun zakoupeny u firmy Ptáček v Praze obrazy presidentů Masaryka a Wilsona (bod 17.). Nebo tím, že okresní starosta František Havlík prohlásil v úvodu nejbližší schůze Okresního zastupitelstva 28. prosince 1918, že státním převratem 28. října „padly okovy, které nás svíraly, padla absolutistická vláda, jež šlapala po všem českém“, a dále podle zápisu o této schůzi „prohlásil slib věrnosti císaři za nezávazný“, načež „členové zastupitelstva i úředníci složili slib věrnosti státu Československému“.

Pro zajímavost uvádím, že již 18. října se konala v Mladé Boleslavi důvěrná schůze zástupců okolních Okresních výborů, na které bylo rozhodnuto zaslat příspěvky pro činnost Národního výboru v Praze. Shromáždít je měl okresní starosta mladoboleslavský Cyril Papoušek. Sobotka poslala 650 korun (čj. 2052, 2206 a 2232).

Činnost národních výborů skončila oficiálně 4. prosince 1918, kdy jim ministerská rada vyslovila poděkování za veškerou práci a prohlásila jejich činnost za skončenou v zájmu jednotné státní správy. Prohlášením o tom zaslalo jičínské okresní hejtmanství soboteckému Okresnímu výboru 18. prosince (došlo 23. XII., čj. 2147). Jak je vidět, činnost Okresního národního výboru v Sobotce ani nemusela být ukončována.

Karol Bílek

Modlitba legionáře

Můj Bože neznámý,
já v této době těžké se k Tobě s modlitbou svou obracím:
Dej, Bože, dej vítězství věci české.
Dej sílu do mých paží,
dej nadšení v mou mysl,
dej na tisíce bratří,
a zapud od nás černou zradu.
Ať na prvé vždy dlíme čestné stráž!

Já neprosím Tě o své zdraví,
já neprosím Tě o své žití,
já neprosím o návrat do své rodné chatky,
já neprosím ni o objetí matky,
jen o to prosím: dej to, že mám-li zemřít v boji,
dej, bych padl v české naší zemi!

A nad Prahou až slavné vzejdou minulosti časy,
a vyprávěti budou o nás dětem matky,
to já, to já, já budu slyšet vše
pod dmoucími se žita klasy.

Tuto báseň nám zaslal pan Antonín Horáček z Dolního Bousova a doprovodil ji následujícími slovy:

Její text nalezen prý byl v zápisníčku jednoho z padlých ve slavné bitvě u Zborova. Není mi známo, že by byl kdy zveřejněn; zachován byl, pokud vím, jen ústním podáním.

Obsah i text je takového rázu i hodnoty, že si nezasluhují, aby upadly v zapomenutí, ale aby zachovány byly příštím našim generacím...

Z HISTORIE NÁPISŮ NA STAVBÁCH

(pokračování)

Za třicetileté války, u nás především v její druhé polovici, po smrti Albrechta z Valdštejna, byla zničena převážná většina dřevěných domů. Domy vystavěné po míru vestfálském r. 1648 vydržely asi 150—200 let, jen výjimečně trochu déle. Ohrožovaly je především požáry, neboť otevřený oheň představoval v nich stále nebezpečí. Vařilo se nad ním ve světnici, později v siní (v černé kuchyni), pod prostým otvorem na půdu, nejvýše pod dřevěným, blátem omazaným komínem. Roubené stěny se ve světnici propařovaly od vaření pro lidi i domácí zvířata. Zhruba můžeme počítat, že stavby z roku 1650 byly kolem roku 1800 už zchátralé na zboření, nelehly-li už dřívě popelem. Mívaly-li lomenice a nápisy na nich, těžko tvrdit. Ale nějaký stupeň této výzdoby můžeme předpokládat podle stavu zachovaných záklop z poč. 18. století. Jejich vnější výprava a množství textu, který obsahují, nám vnucuje domněnku dostatečně oprávněnou, že nebyly prvními ukázkami tohoto zvyku. Byla tu už patrně nějaká tradice, spojitost se staršími, nám neznámými vzory, snad jednoduššími, snad podobnými. Znalost psaní a čtení lze do jisté míry připustit nejen u našich husitských předků, ale i u rekatolizovaných obyvatel Čech po Bílé Hoře. Jak jsme se již dříve přesvědčili, vzory se tu ukazovaly lidem v městském i panském prostředí. A snaha napodobovat mravy a zvyky vyšších kruhů nikdy nižším vrstvám nechyběla. Byl tu i zájem stavitelů, tj. tesařů. Ti, podobně jako jejich druzi zedníci, rádi oslavovali (a oslavují) dokončení stavby. U dřevěného domu to bylo zdvižení lomenice, označené jménem stavebníka. Tato oslava se nazývala „zdvižné“. Název je odvozen od zdvihání lomenice, která se vyrobila na stropě domu ve vodorovné poloze a hotová potom se zdvíhala pomocí bidel do svislé polohy. Až potom se zhotovila vazba střechy, k níž se lomenice dodatečně připevnila.

Jestliže u dřevěných domů ze 17. století nápisy oprávněně předpokládáme, můžeme s určitostí tvrdit, že po roce 1700 byly jimi opatřovány bez výjimky všechny lomenice v našem kraji.

Velký soubor soboteckých záklop lákal badatele už před první světovou válkou. Prvním z nich se bezděčně stal básník Svatopluk Čech, který si na své cestě po severovýchodních Čechách roku 1889 psal cestovní deník. 4. května zaznamenal citát z jedné záklopy dnes neidentifikovatelného domu v Oseku. V Sobotce spal a druhý den si ji velmi podrobně prohlédl. V deníku se 5. května vedle různých poznámek zachovaly i části textů ze tří záklop (dodnes zachovaná na č. 142 a již ztracené z č. 81 a 86). Básníka nezajímala celá znění, ale jen některé myšlenky vyjádřené v textu („Cestovní poznámky Svatopluka Čecha z roku 1889“, upravil Ferdinand Strejček, Ml. Boleslav 1910, str. 11—12). Několik nápisů ze záklop zaznamenal v letech 1912—1914 sobotecký rodák ing. arch. Josef Tkalců, když pořizoval soubor kreseb a fotografií lomenic ze Sobotky a okolí.

Téměř současně jich 26 opsal dr. Zdeněk Wirth, když připravoval soupis památek jičínského okresu, který však nebyl vydán tiskem. Tyto texty ze záklopů dal v roce 1960 k dispozici Josefu Scheybalovi, jehož syn dr. Josef V. Scheybal mi ochotně poslal opis těchto textů s tím, abych je pro tento článek použil, neboť, jak správně poznamenal v dopise, jde o nápisy, z nichž většina již neexistuje.

S dr. Wirthem pracoval na soupisu památek jičínský profesor Antonín Martínek. Materiál, který přitom nashromáždil, byl mu podkladem pro napsání článku Dře-

věné stavby na Jičínsku. Tato práce vyšla ve vlastivědném sborníku okresů Jičín, Libáň a Sobotka „Náš domov“, roč. III., str. 1—32, v roce 1927. V článku je citováno několik nápisů ze záklop Sobotce.

V kartotéce Ústavu památkové péče v Praze jsou zachyceny také některé texty záklop nebo jen letopočty z nich. Zápisy pocházejí od pracovníků ústavu, kteří se na Sobotecku občas služebně zastavili. Jedním z nich byl ing. Oldřich Dostál z Českého vysokého učení technického v Praze.

Jako poslední jsem se průzkumem záklop na Sobotecku zabýval sám. Při průzkumu současného stavu záklop v jednotlivých vesnicích Sobotecka mi pomohli mnozí žáci sobotecké ZDŠ.

Z výše uvedeného výčtu pracovníků a jimi shromážděného materiálu by se mohlo zdát, že nebude činit potíže sestavit kompletní soupis nápisů ze Sobotce. Ale opak je pravdou. Materiál sesbíraný staršími pracovníky má nedostatek, který u údajů ze Sobotky samé působí nesnáze při třídění a lokalizaci nápisů. Nápisy byly totiž označeny pouhými domovními čísly bez ohledu na to, že politickou obec Sobotku tvořily před první světovou válkou tři samostatné katastrální obce: Sobotka, Březno a Předměstí, které byly sloučeny až roku 1922. Do té doby měly každá vlastní číslování domů. V důsledku toho existovala na území Sobotky třikrát čísla popisná 1—13, dvakrát čísla 14—66 (pro město Sobotku a Březno). Jak jsem zjistil, sbíral dr. Wirth materiál ve všech třech obcích, ale nápisy označoval jen čísly domů. Jeho texty jsem tedy musel přesněji lokalizovat podle dnešních domovních čísel sloučené Sobotky, které se užívají od roku 1922. Lokalizaci jsem provedl podle dodnes dochovaných záklop na lomenicích a podle údajů památkové péče, kde je již použito nové označení domů. O zbytku není možno přesně říci, do které části Sobotky patří.

Podobně jsem musel postupovat s údaji prof. Martíňka. Ten např. ve vzpomenutém článku v Našem domově otiskl text záklopy z č. 65, který se úplně liší od záklopy na Jeřábkově rodném domě č. 65. Zde je jasné, že Martíňkův údaj se vztahuje k domu ve Březně, který má dnes číslo 338.

Abych vnesl do této situace přehled, rozhodl jsem se, že rozdělím shromážděný materiál ze Sobotky do dvou skupin.

První skupina bude obsahovat texty, které jsem měl sám možnost přečíst na lomenicích ještě v roce 1968 a o jejichž lokalizaci není možno pochybovat. Některé jsem nadto konfrontoval se zápisy jiných badatelů. Mezi ně zařadím i texty 3 záklop, které jsou zatím v soukromé úschově v domech a 8 soboteckých záklop z muzea na Humprechtě.

Druhá skupina bude souborem všech ostatních. Budou tu uvedeny texty zmizelých záklop, dále těch, které znamenali moji předchůdci jen zčásti (třeba jen datum), upozorním také na nápisy, které jsem na domech nedovedl rozluštit protože jsou už nečitelné. Připojím také seznam domů, na kterých jsou záklopy holé nebo zabilené vápnem a které by se daly přečíst jen tenkrát, kdyby se sejmuly, očistily a postavily do příznivého osvětlení.

Pak sobotecké záklopy krátce zhodnotím a bude následovat soupis záklop z jednotlivých vesnic Sobotecka (bývalého soudního okresu soboteckého bez Dolnobousovska) včetně těch, které se již dostaly do muzea na Humprecht.

Záklopa ze Sobotky z r. 1778 — číslo soupisu I/10

Záklopa ze Sobotky z r. 1748 – číslo soupisu 1/4

I. Nápisy, které jsem přečetl v roce 1968 na lomenicích soboteckých domů, doplněné nápisy ze soboteckých záklop uložených v muzeu na Humprechtě i v soukromí.

Pro lepší čitelnost jsou všechny nápisy přepsány do nového pravopisu.*) Seřazeny jsou podle letopočtů od nejstarších k nejmladším. Vedle názvu ulice a čísla domu jsou uvedena jména nynějších vlastníků. V závorkách připojuji poznámky, vysvětlivky, odlišná starší čtení a zkratky jmen badatelů, kteří je četli a zaznamenávali dříve, a to buď úplně nebo i jen zčásti, i jména současných badatelů, kteří mi byli při průzkumu nápomocni. Archiváře prom. hist. Oldřicha Turčina jsem požádal o pomoc v těch případech, když jsem si nebyl jist správným přečtením stavebníkovy jména a také když bylo třeba určit jméno stavebníka tam, kde ho nelze pro opadání barvy písmen přečíst, ale kde je zřetelný letopočet dokončení stavby. O Turčin mi jména ochotně vyhledal ve starých pozemkových knihách, které jsou uloženy ve Státním archívu Zámrska.

Použité zkratky jmen badatelů: Č = Svatopluk Čech, Tů = ing. Josef Tkalců, W = akademik Zdeněk Wirth, M = prof. Antonín Martinek, D = doc. ing. Oldřich Dostál, PP = záznamy ve Státním ústavu památkové péče a ochrany přírody v Praze, B = prom. hist. Karol Bílek, Tč = prom. hist. Oldřich Turčina, T = prof. Jirí Trejbal.

1. Novoměstská č. 75, Božena a Gustav Kubů:
Pochválen Buď Pan Ježíš Kristus Léta Paně 1736 Dne 11. Máje S Pomocí Boží Postaven jest Dum Tento nákladem Jana Josefa Vlacha. (W, PP, T)
2. Číslo domu neznámé, muzeum na Humprechtě:
Pochválen Buď Ježíš Kristus Léta Paně 1736 dne 31. Augusti tento Dum S Pomocí Boží jest vyzdvižen S nákladem Matěje Hrdličky. Amen. M. M. M. (B, T)
3. Novoměstská č. 117, Anna a Josef Najmanovi:
S Pomocí Boží Vyzdvižen jest Dum tento... Dne 13. Augusti Léta Paně 1738. (PP, T)
4. Na šafrancí č. 31, Marie Janků:
Vystaven jest Domek tento s Pomocí Boží Jiřího Víta V Letu 1748. (W: 1788, T: 1748. Záklop je schován na půdě)
5. Na Benešově č. 234, muzeum na Humprechtě (dar p. Antonína Kozáka):
Vyzdvižen jest dum tento z vlastního nákladu Jána Pokorného a Jána Kotka mistra tesařského 17 5/5 61. (B, T)
6. Na celné č. 174, Marcéda Mesteková a Milan Klíma:
Pochválen Buď Ježíš Kristus Tento Dum jest Vyzdvižen s Pomocí Boží z Nákladu Václava Šulce. Mistr Tesařský R... Ano 1771 Roku. (Uprostřed nápisu je symbol Krista IHS. PP: 1777, T)
7. Novoměstská č. 80, Vladimír Havránek (darováno muzeu na Humprechtě):
Ve jménu Trojice Boží Vystavěl sem pro sebe a pro svý Budoucí Abych v něm chválil Boha ve dne i také v noci Jan... Dne 17. Máje A. 1775. (D pro PP, jméno stavebníka možno číst snad Felgr. T)
8. Předměstská č. 286, muzeum na Humprechtě (dar p. Šimka):
Pochválen Buď Ježíš Krystus. Léta Paně 1776 Roku Dne 19. Června S Pomocí Boží vyzdvižený toto Stavení z Nákladu Matěje Šimka, Dobře Zasloužilého Souseda Předměstského. (B, T)
9. Černínská č. 114, Antonie Houžvičková:
S. L. J. Ch. N. Léta Paně 1776 Dne 7. Decembra S Pomocí Boží Pozdvižen tento Krunť N3 z nákladu P. Václava Pazdlera. Stavím toho domu sobě, svým budoucím a na potom nevím komu. D. B. (PP, T). —
10. Číslo domu neznámé, muzeum na Humprechtě:
Pochválen Buď Ježíš Krystus S Pomocí Boží Vyzdvižen jest tento Domek z nákladu Jana Zahrádky Léta Paně 1778 Roku Dne 12. Máje Pán Bůh Rač chránit tento Domek ode všeho Zlého. (Uprostřed nápisu je symbol IHS. B, T)
11. Jeřábkova č. 65, Karel Paldus (rodný dům Fr. V. Jeřábka):
Pochválen Buď Ježíš Krystus Až na věky Věkův Amen s Pomocí Boží Vyzdvižen jest tento Krunť Nákladem Jana Machačného Souseda a Spolu Měšťana Města Sobotky Léta Paně 1782 Roku Dne 10. Máje. (Uprostřed nápisu je symbol IHS. W, PP, T)
12. Březenská č. 385, Anna Kobosilová:
Pochválen Buď Ježíš Krystus Až na Věky Amen s Pomocí Boží Vyzdvižen jest Tento Statek ná-Kladem Matěje Černého Souseda Počestné Obce Březenské Léta Paně 1782 Roku Dne 20. června. (Uprostřed nápisu je symbol IHS. W, B, T)
13. Na šafrancí č. 33, Anna Kellerová:
Bože + Abrahamu, Bože + Izáku, Bože + Jakobu, Opatruj Dům Tento Ode všeho Zlého Nákladem Václava Brajra A. 1783 Roku. (W: Brejra, T, Tč: 1787 koupil parcelu Václav Brojer, hodinář z Kdanic, pro syna Jana).
14. Novoměstská č. 73, Ludmila Ortová a Josef Vorel:
Pochválen Buď Ježíš Kristus s Pomocí Boží Vyzdvižen jest Tento Dům Nákladem Pana Johanesa Janatky Souseda a Spolu Měšťana Města Sobotky. Pán Bůh Rač dát Svaté Požehnání a Chránit ode všeho Zlého. Léta Paně 1784 Roku dne 10. octobri. (Řádky půlí symbol IHS. W, PP, T)
15. Na šafrancí č. 34, Božena a Josef Janků:
Pochválen Buď Ježíš Krystus. S Pomocí Boží Pozdvižen jest Tento Krunť Nákladem Jana Kocourka Měšťana a Spolu Souseda Města Sobotky. Vynasloužil se Prací Svou Mistr Tesařský Jan Mencl Roku 1785 Dne 10. Junii. (Uprostřed je symbol IHS. W, T)
16. Černínská č. 140, Jana Teplá:
L. J. Christus Ve jménu Boha Otce. S pomocí jeho Sem Vystavěl Tento Dům pro sebe i své budoucí bysme Pána Boha chválili ve dne i v noci. Soused Sobotecký Franc Rygrt. Datum 25. Máje A. 1789. (Uprostřed je symbol IHS. PP, T, Tč: 1776 koupil punčochář František Rykert)
17. Černínská č. 142, Božena a Pavel Kozákoví:
Pochválen Buď Ježíš Kristus. S Pomocí Boží Vyzdvižen jest Tento Krunť Nákladem Jana Hájka Souseda a Spolu Měšťana Města Sobotky. Léta Paně 1794 Dne 18. Juli. (Uprostřed je v kruhu symbol IHS. Č, D pro PP, T)
18. Hakenova č. 48, Stanislav Šolc:
Požehnej Pán Bůh Tomu Domu Vystavěl jsem Nevím Komu Však Bych Tomu Nejraději byl Bych v Ném Svých Hříchů Zbyl Potom s Kristem Pánem Věčně Živ Byl. Franc Janský Soused Města Sobotky Léta Paně 1794 Dne 18. Juli. (Uprostřed je v kruhu symbol IHS. D pro PP, T)
19. Březenská č. 374, Zdenka Volfová:
Na záklopu je čitelný pouze letopočet 1796. (T, Tč: Václav Mařan koupil tento grunt r. 1785, zemřel asi 1817)
20. Černínská č. 141, Marie Košťálová:
Pochválen Buď Ježíš Kristus S Pomocí Boží Vyzdvižen jest Tento Krunť Nákladem France Hiča Souseda Města Sobotky. Ano 1799 Roku Dne 12. července. — (Uprostřed je symbol IHS. PP pouze letopočet, T, Tč: 1796 koupil Franc Hiča)

*) Přesné přepisy a fotografie jsou odborníkům k dispozici v mém archívu, v Městském archívu v Sobotce a v archívu Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV v Praze.

21. Jeřábkova č. 69, Marie a Josef Kalvachovi: Pochválen Buď Ježíš Kristus. S Pomocí Boží Vyzdvižen jest tento Krunť Nákladem Václava Pokorného Sousedu Spolu Měšťana Města Sobotky. Léta Páně 1800 Roku Dne 12. Augusti. (Uprostřed je symbol IHS. Záklop je uschován v kůlně, bude dán do muzea. T)
22. Malé náměstí č. 27, Anna a Václav Dvorských: Pochválen Buď Ježíš Krystus. S Pomocí Boží Vyzdvižen jest tento Krunť Nákladem Jana Rolejčka Sousedu a Spolu Měšťana Města Sobotky Léta Páně 1801 Roku Dne 27. Máje. (Uprostřed je symbol IHS. W, T)
23. Ůžlabina č. 369, Barbora a Karel Kunstovi: Pochválen Buď Ježíš Krystus. S Pomocí Boží Vyzdvižen jest Tento Krunť Nákladem Jana Linky Sousedu Poctivý Obce Března Vynasnažil se Prací svou Václav Podoupský Mistr Tesařský. Ano 1802 Roku Dne 24. Máje. (Uprostřed v kruhu je symbol IHS. PP: Ziky, Tč: Jan Linka koupil grunt r. 1801 od otce Jana Linky, T)
24. Na Benešově 264, Anna Kafková: Pochválen buď Ježíš Kristus. S Pomocí Boží Vyzdvižen jest Tento Krunť Nákladem Václava Honce souseda a spoluměšťana města Sobotky. Léta Páně 1808 roku dne 10. Novembris. (Záklopa je uložena na půdě. — Uprostřed v kruhu je symbol IHS ve věnci. B, T)
25. Šolcova č. 133, MNV v Sobotce (rodný dům básníka V. Šolce) :
Bože Abrahamu, Bože Izáku, Bože Jakobu, chraň a opatruj Tento Statek ode všeho Zlého. S Pomocí Boží Vyzdvižen jest Nákladem Josefa Šolce Sousedu Poctivý Obce Předměstský. Léta Páně 1811 Roku Dne 5. Září. (Uprostřed ve věnci je symbol IHS. Záklopu restauroval dr. Alois Kafka. W, T)
26. Ůžlabina č. 91, Zdenka a Jaroslav Eichlerovi: Pochválen Buď Ježíš Krystus. Tento Krunť jest s Pomocí Boží vystaven z Nákladu Pana Jiřího Horny Sousedu a spolu Měšťana Soboteckého. Dne 30. Juni A. 1814. (Uprostřed nápisu je ve věnci symbol IHS. PP, T, Tč: v letech 1807—1828 držel Jiří Horna)
27. Březenská č. 384, Ladislav Šťastný: Pochválen buď Ježíš Kristus. Tento Grunt jest s pomocí Boží vystaven z nákladu pana Josefa Pabišky Sousedu a obyvatele Březenského, dostaven jest totiž dne 13. července 1815. (Záklopa je neodborně zrenovována a přezdobena květy. Přibita ve svislé poloze na nové lomenici z r. 1939. W, T)
28. Pod uličkou č. 163, Marie a Václav Bašusovi (dnes v muzeu): Pochválen Buď Pan Ježíš Krystus. S pomocí Boží Vyzdvižen Tento Domek z nákladu Jana Pelce a Anny Pelcovy z obce Podměstský Dne 26. srpna Roku 1817. (Uprostřed je symbol IHS. W, T)
29. Novoměstská č. 74, Zdenka Volfová: Pochválen buď Ježíš Kristus. S Pomocí Boží Tento Krunť vyzdvižen z nákladu Františka Klajnera Poctivýho Sousedu Města Sobotky. Dne 8. Juli Roku 1824. (Uprostřed je symbol IHS. W, T)
30. Novoměstská č. 97, Emilie a Rudolf Najmanovi: Pochválen pán Ježíš Kristus. S pomocí Boží opravil jsem toho domu. Z nákladu Václava a Barbory Pekelských Manželů dne a roku 18 7/9 40. (Uprostřed je symbol IHS. PP, T)
31. Jeřábkova č. 70, Božena Brychtová: Při ohni pobořen a opraven jest dům tento p. Fr. Ježkem dne 4. září r. 1852. (Uprostřed byl barevný obrázek, pod ním ve věnečku monogram S. K. W, T) (Pokračování příště)

EDICE ČESKÉHO RÁJE A SPISOVATELÉ KOLEM NÍ

Alois Havel

{Jaroslavu Šulcovi k 65. narozeninám — pokračování}

Jaroslav Podobský se narodil v Rovensku pod Troskami 22. dubna roku 1895. Povoláním učitel, mimo to velmi zkušený vlastivědný pracovník, kronikář i archivář svého rodiště.

Prošel frontou první světové války, z níž se vrátil jako italský legionář. Tato krutá doba ho hluboce poznamenala, prožil v ní rozpolcení duše i srdce a musel později velmi statečně bojovat za novou víru, nové odhodlání. Důkazem jsou tyto jeho verše:

*Živote, když jsi mě vrátil,
dej mi hluboký rozdech a dosti síly,
ať dojdou se vzpřímenou hlavou
ke svému cíli.*

Největší útěchou je mu poezie rodného kraje, kulmi-
nační bod země dětství a mládí:

*Co mi dal svět a cos mi dal ty,
co krásy, vůně, touhy a síly —
však které to mě s tebou spoutaly
a navždycky mě okouzly?*

Jako učitel působil na různých místech, řadu roků i v Bakově nad Jizerou, kde vlastně vznikaly jeho první lyrické knížky. „Rád vzpomínám na Bakov,“ píše z Rovenska (vrátil se domů na školu právě z Bakova) 21. 8. 1947, „a vždy je v té vzpomínce světlý paprsek radosti.“

Tady napsal takové verše jako Klokočka, Zvířetice, V lese (nad Dolánkami), Hlas řeky (na stráni nad Jizerou), Stromy nad řekou (na Hynkovačce), Les v březnu (Lovotín), V podvečer („vzduch u řeky vlahou mátou voní,“ u Jizery) atd. — A vůbec většina básní sbírky „Nezvěstný čas“ byla tvořena právě v Bakově.

Jinak oslavuje především svůj rodný kout s dominantou Trosek, která stále přitahuje jeho pozornost. Trosky má tak rád, že se k nim vrací jednak v turistickém průvodu „Hrad Trosky v dějinách, pověstech a literatuře“ (1948 — KČT Turnov), jednak v rozmnoženém výtisku „Básně na Trosky“ (1951 v Rovensku p. Tr. jako pozdrav známým k vánocům). Jedna ze slok zní:

*Mé Trosky,
jste krásné v každý čas!
Když jítro připíná vám zlatý pás
a večer ohněm červánků vás líbá,
když hvězdná noc vás do snů ukolíbá,
mé Trosky,
obdivuji vás ...!*

Kolik té lásky k Rovensku a kraji půbec vyvírá z jině básně:

*Ach, co bych všecko říci mohl a měl,
necht' obraz raděj skryt je pod závojem!
A kdybych na všecko se rozpomněl —
je srdce jako lípa s vělím rojem.“*

{Domov můj: Nad rodným městem}

K tomuto koutu české země se básník vrací i v cyklu „Na srdci domova“. Tvoří jej sbírky: Z Českého ráje (1933), Pod rodným nebem (1935), Domov můj (1939).

Další knihy veršů jsou především lyrikou reflexivní. Jsou to: Květy a oblaka (1933) a Stromy nad řekou (1935). Poté Nezvěstný čas (1940). Ve Stromech nad řekou nalézá Podobský onen pravý básnický výraz, který jej pak vede i k napsání Nezvěstného času.

*... A do vašich větví
jak do stříbrných strun
svá srdce zavěsíme,
ať zvučí tou písní,
o níž jen v dálce, jeň v dálce sníme.*

Knihy Nezvěstný čas, která vyšla v EČR r. 1940, byla v pořadí už šestá sbírka Podobského. Od skutečné tváře země zvedá básník oči i srdce do nadoblačných výšek, to houžvovité, co drželo člověka dole jako pevný kořen, není už překážkou, slovo dostává nový rozlet k božské všudypřítomnosti:

*Kdo vdechl vůni květům,
ptákům křídla dal,
kdo zastřen tmou
přec z hlubin srdce ozývá se?*

{Navečer}

Zjitřené smysly spojují zážitky v představu Boha, jenž je ukryt za vším a obsažen ve všem, básník se mu pokorně odevzdává:

*Vím, Bože,
je to všecko marnost, klam,
jen láska Tvá mě živí,
vzhůru srdce nese,
až celou bytost svou Ti v obět' vzdám,
pak duha smíru nad mým srdcem rozklene se.*

{Úsvit nadějí}

Ačkoli se zdá, jako by básník přímo vyzýval poslední chvíli, ačkoli se zdá, že se nemůže dočkat okamžiku, kdy klesne zpět v náručí matky, která odešla do hloubek noci, zachraňuje se Podobský skrze lásku k rodnému kraji k životu a lpí na něm zejména v době, kdy krutá choroba začíná hlodat v jeho tělesné schránce. Velmi těžce nese vědomí, že je člověk někdy tak nemohoucí.

4. září 1947 píše: „Stálo by to snad zato vylíčit pocity nemocného člověka, když ho přepadne bolest. Jak najednou vidí svět zcela z jiné stránky, jak najednou je všechno černé a smutné a beze smyslu. A jak se všechno rozjasní, když bolest — ten hořký host — odejde. Jak člověk nabývá zas chuti ke všemu a chápe se zase práce a s radostnou vděčností se dívá na modrou oblohu. Promiň, že píše jen o své nemoci. Je to teď hlavní můj životní problém — buďto zdolám já ji anebo ona mne. Nerad bych se ještě dal...“

1. května 1948 pokračuje v líčení svých potíží a dochází k překvapivému závěru, který je v naprostém rozporu s jeho meditacemi Nezvěstného času: „Je ta naše dušička opravdu příliš, příliš závislá na hmotě. Přestal jsem už věřit, že jednou svobodně vzlétne k nebeskému blánu. Přesvědčil jsem se, že Bůh je jen idea, myšlenka, představa, nic víc. Je to velký přelom ve mně...“

Názna takového nečekaného poznání je u Podobského jedna z básní Nezvěstného času vydaného už dávno předtím:

*Až přijde jednou ve tvém žití chvíle,
kdy zradí tě a vše od tebe odstoupí,
trn zbude jen, kde růže kvetla bíle,
i o poslední úsměv tvůj tě oloupi —*

*Na nebi zhasnou zlatá, třpytná světla,
z tvých očí vytratí se hrdý, živý lesk,
hle, smrt se dívá do oken, jež sluncem kvetla,
poslední větev sráží s výše siný blesk —*

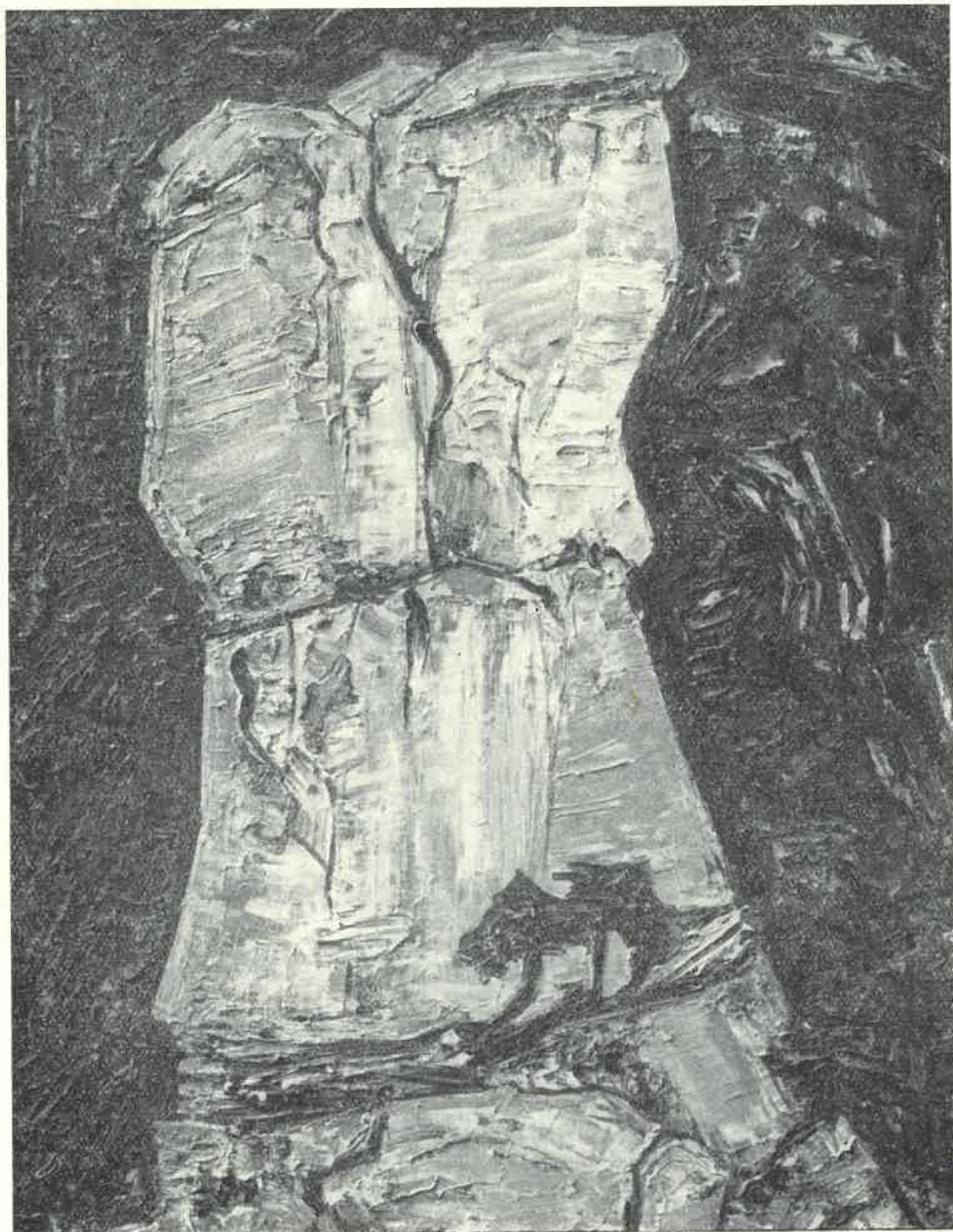
*Jak poutník zbloudilý sám stojíš na rozcestí,
marně se zpusťlým krajem rozhlížíš,
sám musíš břímě žalu svého nésti
až tam, kde zvednou nad tvým srdcem*

černý kříž —

(Trn bez růže)

Podobský byl členem Syndikátu českých spisovatelů, přispíval do různých časopisů: Národní osvobození, Beseda, Radostná studánka, Literární kruh aj. Obdržel podporu České akademie.

Velké úsilí věnoval zejména vlastivědě a historii. Vydal s většími či menšími potížemi publikace: Alois Štorch, mučedník italských legií (1938), Kozákov, strážná hora Českého ráje (1940), Stručné dějiny města Rovenska pod Troskami (1946), Turistický průvodce městem a okolím (1948), Dějiny hradu Trosek. Rovenské zvony (1958 — Krajské nakladatelství Liberec). Dožil se ještě vydání publikace Dějiny Tatobit i okolních vsí I. Do roku 1918. (1961).

Akad. malíř Jan Špála
Skála na Mužském

Druhého dílu se bohužel už nedočkal. Zemřel v Rovensku 28. září 1962.

„Myslím, že jsem svůj plán vlastivědných prací splnil,“ píše v jednom dopisu a dodává: „To ovšem není literární tvůrčí práce, ale i tak je to práce prospěšná.“

V rukopise zůstalo několik věcí: Povídky pro děti, studie Český ráj v literatuře, Husité v Pojizeří, Sonety o houbách aj.

Je skutečně obdivuhodné to, že Podobský, který si uvědomuje, že zákeřná choroba neúprosně postupuje a hlodá na jeho tělesné podstatě, podlamuje jeho doufání, dovedl navzdory tomu soustředit natolik své síly, aby nezoufal. Ale nejen to. Dovedl ještě myslet na své dílo, dovedl ještě pořádat své věci k závěru. Je v tom velký kus osobní statečnosti. A ta si věru zaslouží plné úcty.

„Modernizující tendence v edici Českého ráje zahajuje Jan Boudyš.“ Tak to napsal B. Pavlíček ve zmíněné už studii.

Jan Boudyš se narodil 13. února 1897 v Poušti u Poděbrad. V jedné ze svých básní (v rukopise) vzpomíná na rodnou chalupu, na svůj odchod do světa a pocituje hořkost nad tím, co všechno je už dávno ztraceno.

Stal se učitelem. Podobně jako J. Podobský prošel výhni první světové války, byl v ní i raněn. I jeho ta krutá doba poznamenala a vede ho stále k reminiscencím.

Básnickou prvotinu Boudyšovou je sbírka Jiskření tmy (1933). Intimní lyrika bez symbolů, přímé vyznání duše a srdce. Další knížka poezie nese název Píseň života (1936). Je už rozhodně vyzrálější, prokrvenější, vyjadřuje i hořká poznání, jak o tom svědčí báseň, po které i sbírka nese svůj název:

*Pohlédni na hvězdy srdce i svůj stín
a v studni dnů se nahní přes okraj,
živote, mluviš slovy, z nichž roste blín,
třísničí slinou posněžený ráj.*

*Nahní se přes ohně, vyšlehlé před námi,
přes zmatení, jež žihá bez světél,
chtěj vášně noci ozářit hvězdami
i vrásky lítosti truchlivých čel.*

*Pohlédni na hvězdy snů i svůj růst,
poznámenaný popelem hřbitovním,
živote, mluviš slovy žiznivých úst —
v studni dnů pijeme tvou žluč srdcem zlým.*

Podobně působí i máchovsky laděné Večery. Ale báseň Z e m ě ukazuje, že Boudyš v ní a skrze ni neztrácí lásku a víru.

*Věřím naději, v prsti prolíná,
hlubinou krásy ponoř tklivý zrak,
jsi věčná, pučí boží rostlina
a brunátní květem, pohled na záznak!*

V roce 1940 vydal Boudyš v Edici Českého ráje sbírku Zvěstování, věnovanou básníku Fráňovi Šrámkovi. Básník Jan Šnobl ji hodnotí takto: „Boudyšova sbírka, jež v své první části má charakter kultivované poezie regionální, aby přešla v druhé a třetí části do nadosobního poměru k věcem, lidem a osudu, a tím se zase obecně vrátila k člověku a jeho srdci, vždy spjatá s kořeny své krajiny, tato poezie je v pravém slova smyslu dána a určena duší této krajiny... Po prvních dvou knihách našel Jan Boudyš již svůj osobitý tón... Od symbolu se vrací k zemi. Od snu se vrací k člověku. To jest jeho cesta.“

Autor Zvěstování sám o sobě říká, že jeho poezie zní tak proto, že ve víru života hledal těžce sebe sama a v přítmi času nenacházel pravdivější cestu.

První z básní této sbírky nese název Básníku Fráňovi Šrámkovi. Byla zhudebněna profesorem Steimanem z Brna. Podobně i druhá, určená památce Šrámkovy maminky. Boudyš byl jedním z přátel F. Šrámka.

Soboteckým rodákům připisuje báseň Humprecht. Velmi působivá — právě svou vyváženou prostotou — je báseň O t c i.

*... Mozoly po dlaních políbit,
kde třímal jsi rádo,
čas zavalil pole rezných žit,
šero v úhor zprahlo...*

Neméně hlubokou odezvu vyvolává v nás i V rodném kraji, počínající slokou:

*A šli jsme z domova křížem cest,
vítr nám vůl zapomněným let,
čas prorůstal puklinami hvězd,
když z toulek jsme přišli zas zpět...*

Mezitím však, řadou dalších proších roků, člověk poznává jiný díl této země, srůstá s ním, i když v něm nespátřil světlo světa, srůstá s tímto krajem prací, životem, novými rodinnými pouty, až posléze má dojem, že je to také jeho domovská krajina. Jan Boudyš působil na Bolešlavsku (Sobotka, Březno, Krnsko) a zamiloval si tuto část své vlasti tak, že ji považuje za svou. Důkazem toho je báseň uveřejněná ve sborníku „Mladoboleslavsko“:

MĚMU KRAJI „BOLESLAVSKU“

*Věňčen horami a zváben rovinou
v zrcadlu nebes vzhlížíš se, můj kraji,
a jak se pruhy poli pestře rozvinou,
ramena temných hvozďů objímají...*

(V Březně dne 7. srpna 1946)

Podobný vztah vyjadřuje ve sbírce Zvěstování i báseň Pojizeří, končící verši:

*... Stesk horalů, jak zrosená kytice vřesu,
rudými šlehy dokvétá v nížině,
tu tklivou lásku se srdce již nesetřesu,
perlu jsem vylovil na písčitém dně.*

Dlouhá léta, za okupace i v době porevoluční, působil Boudyš jako řídicí učitel v Březně na Mladoboleslavsku. Vykonal tu mnoho kulturně politické práce, redigoval i časopis Mladoboleslavsko, přispíval do různých sborníků, do různých časopisů, především do Národního osvobození ap. Byl členem Syndikátu českých spisovatelů. Připravoval do tisku celou řadu věcí. Především román Mládí, který měla vydat Unie v Praze. Velmi těžce nese tu skutečnost, že se rukopis kamsi ztratil a navzdory všem intervencím dosud nenašel.

Za zimních večerů r. 1944 psal jiný román, příběh ze svého nejlustnějšího prostředí učitelského, a nazval jej Revoluce ve škole. Mimo to připravil i sbírku povídek se sociálními náměty, kterou nazval Zjitřené cesty. Také epigramy Zahadla aj. Ještě nyní tvoří básně, které však většinou už nikam neposílá. Leda svým přátelům.

Přitom je nutno podotknout, že si je plně vědom odpovědnosti spisovatele. Píše totiž toto: „Spisovatel je vědomí národa a nikoliv korouhvička otáčející se podle větru.“ — Proto nelibě nese jakýkoli kompromis a při sluhování tomu či onomu směru, především konjunkturálnímu. Je svůj, i když někdy připomíná „starého ještěra“. „Sám se někdy dívím,“ píše, „že se ještě v mém stáří, vždyť se potkám v příštím roce se sedmdesátkou, ozve často prudká bojovnost, která sluší spíše mládí.“

I ty jeho poslední verše jsou jakýmsi zahadlem, odezvou na určité podněty, které se v jeho duši odrážejí v ostrou kritiku na současnost.

Při tom všem má i své chvíle smutku a vědomí zmaru něčeho nedosněného. Svědčí o tom třeba verše:

DNY ÚZKOSTI

*Popelaví ptáci úzkosti
dny kroužící v koloběhu
jak vlnobití —
vlna za vlnou
mihnou se a zanikají
s bravurním mžiknutím
vlna za vlnou
a den za dnem
všecky jsou to dny úzkosti
proletující k zániku —
letí a letí
nikam.*

A přesto napíše i takovou báseň jako

JEŠTĚ

*... Jsme tu ještě a nejsme,
jednou nohu vykročeno,
té druhé se ještě nechce,
jednu ruku pozdviženou,
druhou ještě objímáme lehce,
lehýnce i ty šedé mraky,
vždyť ještě jsme tu, ještě!*

(1966)

Dvěma sbírkami rukopisnými se účastnil i soutěži Šrámkovy Sobotky: Májový věneček a Na poli dozrál klas. V současné době zhudebnil jeho básně Stopy, Růže na hřbitovní zdi a Památce Fráni Šrámka dr. Josef Plavec. Vznikl tak „Sobotecký triptych“.

(Dokončení příště)

ING. ANT. OTMAR

[K 100. výročí položení základního kamene a 85. výročí znovuootevření Národního divadla]

Říká se, že za zvlášť příznivého počasí lze s našich Trosek dohlédnout až k stověžaté matičce Praze. Ač jsem častým návštěvníkem hradu, nikdy jsem to štěstí neměl. Ale vždy jsem si říkal, zdalipak také Praha někdy obrátila svůj zrak k této jedinečné zřícenině Českého ráje. Začal jsem v tomto směru pátrat a dosavadní výsledky vám předkládám.

Letos slaví naše Národní divadlo sté výročí svého založení. Tvrdí se, že Vojtěch Hynais na jednom ze svých návrhů v soutěži na hlavní oponu Národního divadla použil krajinného prospektu z Českého ráje s Troskami v pozadí. Dotázal jsem se pplk. Miroslava Vlacha, co je na tom pravdy. Odpověděl mi 8. 9. 1965, že lokální patrioti sobotečtí s oblibou uváděli, jak pohled od Stéblovic do Českého ráje (odkud jsou Trosky snad nejpatetičtější, nikoli zároveň nejromantičtější) si přál sobotecký rodák dramatik Frant. V. Jeřábek na oponu Národního divadla. Autor informace zároveň podotkl, že to byl nápad dosti naivní, ovlivněný patrně dobovou zálibou malovat na opony divadel venkovských měst městské veduty.

Znám několik ochotnických divadel v Českém ráji a jeho okolí, která a na svých oponách mají namalované Trosky. Měly-li vskutku být také na oponě naší Zlaté kapličky nad Vltavou, doloženo nemám. Čeká mě v tom směru ještě další pátrání v archivu ND a v divadelním oddělení Národního i Městského muzea v Praze. Budu také vděčný svým čtenářům za jakékoli informace v tomto ohledu.

Ženíškova hlavní opona ND, zničená r. 1881 požárem, byla sice nahrazena novou oponou Hynaisovou, jak ji všichni známe, ale Trosky na ní nejsou. A přece se i silueta Trosek dočkala uplatnění v umělecké výzdobě vnitřních stěn svatostánku našeho národa. Z umělecké soutěže na vnitřní dekoraci ND vyšli vítězně tři Mánesovi následovníci Aleš, Ženíšek a Tulka. Dalo se předpokládat, že to bude Josef Tulka, který ve svých soutěžních návrzích uplatnil některé krajinné motivy z Českého ráje. Vždyť pocházel z Nové Paky, mládí prožil v Oubislavicích a studia v Jičíně. Jenže Tulkovy náměty na výzdobu pěti lunet v loggii ND se nesly zcela jiným duchem. A tak je pozoruhodné, že to byl Jihočech Mikoláš Aleš, který se zasloužil, že krajina Českého ráje s Troskami se dostala na jednu z lunet loggie ND. Aleš na básnický motiv Zeyerova Vyšehradu výtvarně zkomponoval svou „Báj o vlasti“, rozvedenou v cyklus čtrnácti lunet. Na nich nechává Aleš putovat svého bohatýra po čtrnácti významných krajích české země. Jakž mohl mezi nimi scházet Český ráj?

Na Turnovsko došla řada v šesté Alšově lunetě, nazvané Jizera. Známe jednak její neprovedenou variantu kresbu perem z býv. Waldesovy galerie, dále soutěžní akvarel a konečně i definitivní nástěnnou lunetu Jizery ve foyeru ND. Členové soutěžní poroty správně Alšovi vytkli, že jeho soutěžní akvarel Jizery jako jediný ze všech čtrnácti postrádá ústředního hrdinu. Proto na jaře r. 1880 provedl Aleš na kartonu Jizery radikální změnu: prolomil interiér říční tišiny a rákosí ve volný rozhled po bohatýrském kraji klikaté Jizery. A v hloubce členité krajiny vztýčil skalnaté pahýly Trosek, podtržené šikem borovic. Rekonné Trosky strmí tu na obzoru jako dva skalní pilíře, nevěncené dosud hradními věžemi. Tři rusalky, spojené granátovou šňůrou v společný rej, vynořují se z Jizery, aby svými půvaby svedly z cesty bojovného reka. Jejich bělostnou nahotu nemůže zamlout ani husté rákosí, které ze všech stran vyhání do obrazu své oblíbené pruty orobince s hnědými válečky „doutníků“. Ale hrdina odolá svodům víl a rozmnoží své rekonné činy i mravním vítězstvím nad tělesnými svody.

Mikoláš Aleš zúčastnil se anonymní soutěže na výzdobu foyeru ND spolu s Františkem Ženíškem pod značkou

„Okřídlená paleta“. Jestliže u návrhů některých lunet Vlasti vznikly později pochybnosti o autorství mezi Mikolášem Alšem a Fr. Ženíškem, pak u lunety Jizery máme nepochybně zjištěno, že jejím tvůrcem byl jen Aleš. Svědčí o tom poznámky v jeho kalendáři.

Když 18. listopadu 1912 slavil Mikoláš Aleš své šedesátiny, odkud odjinud mohl dostat gratulaci, týkající se jeho lunety Jizera ve foyeru ND, než právě od nás z Turnova. Turnovský malíř Jan Prousek mu tehdy napsal:

Vážený Mistře!

Všecky dobré víly z Pojizeří pozdravují Tebe nastokrát a jásavě provolávají ze severních Čech „sláva“ statečnému šedesátiníku, boдрému příslušníku cechu malířského, nechť žije a působí nadále mnohá léta věčně mlád náš Mikoláš Aleš.

Ze Skalního města posílají v den před oslavou divo-
tvornou kapelu (patrně kresbu Prouskovu nebo pohled-
nici s pískovcovou skupinou Kapelníka), by zanotovala
dostaveníčko umělci, jenž před 30 lety představil 3 družky
její malbou „Na jizeře“ v Národním divadle, kterak si
pohrávají s kozákovskými drahokamy. Proto takový sym-
bol kraje, český granát z Českého ráje, posílá matka
„Vlast“ svému nejčestějšímu synu bez zlata, prostě, co
krůpěj čisté krve, vyroněné z lásky za lásku. Přijmi,
Mistře, kamének uměle broušený a leštěný z Turnova
z domu řečeného „U českého granátu“, kde jsi spolu se
svým synkem léta Páně 1893 za své pouti po vlasti pobyl.
Nech si jej zasadit podle libosti v prsten, aneb ozdob
rozmilou vnučku, nechť památka zůstane v rodině na
Tvůj jubilej! Čiší mělnického zvedám a prázdním na zdar
Tvůj i Tvé rodiny i Tvého ryze národního umění.

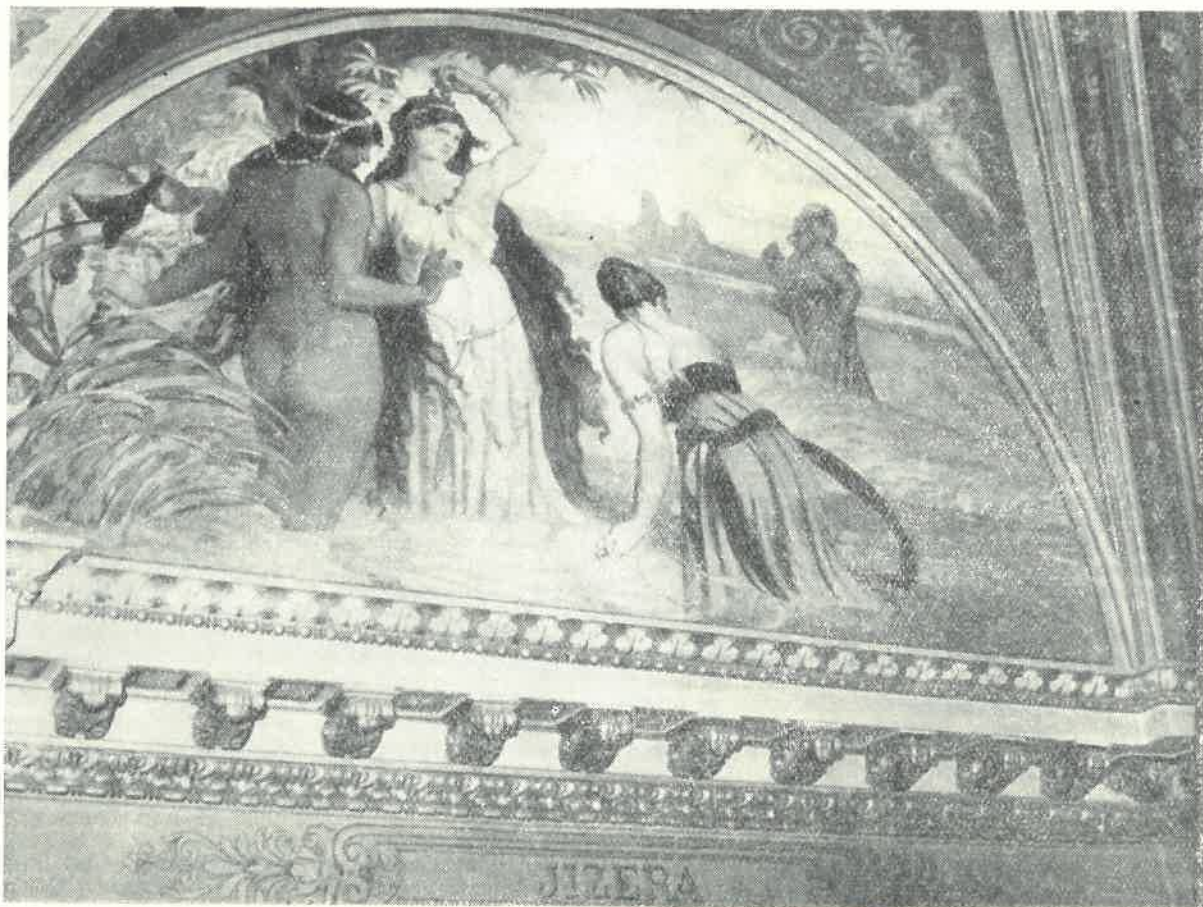
Dalšímu konání Tvému „Zdař Bůh“!

Technická závada stropu foyeru ND působí však opadá-
vání malby, a proto lunety musely být opravovány. Za
50 let obrazy lunet tak zašly, že o divadelních prázdní-
ních roku 1937 musely být podrobeny důkladné resta-
uraci, jejíž odborné provedení bylo svěřeno našemu kraja-
nu, akademickému malíři a restaurátoru Bohumíru Čí-
lovi z Nové Paky (z bratrského trojlístku malířů, k ně-
muž náleží ještě také Antonín Mikuláš Číla, který se
r. 1923 stal generálem, a Otakar Číla).

Škoda jen, že také v soutěži na výtvarnou výzdobu ma-
lého foyeru ND, vypsané r. 1952 u příležitosti 84. výročí
položení základního kamene ke stavbě ND, se svým kra-
jinným půvabem neuplatnil náš Český ráj. V soutěžních
návrzích měla být zachycena památná místa, odkud byly
lámány kvádry do základů divadelní budovy. Ačkoli víme,
že i z Kozákova byl lánám kámen do základů ND (Kozá-
kovský pískovec v základech ND. OJKT I, 47, Turnov 1922),
přec vítězné návrhy akad. malíře Vincence Beneše daly
přednost zpodobení jiných památných vrchů naší vlasti.

Pověděli jsme si, jak se naše Trosky zaslouhou Alšovou
ocitly trvale na stěně foyeru Národního divadla v Praze.
Avšak naše Trosky se dostaly i přímo na scénu ND. Po-
starali se o to dva věrní přátelé — hudební skladatel
Oskar Nedbal a spisovatel Ladislav Novák. Abychom pochopili,
jak k tomu došlo, musíme si říci něco bližšího
o zrodu jejich společné pantomimy „Princezna Hyacinta“.

Ladislav Novák byl libretistou Nedbalovy úspěšné pan-
tomimy „Z pohádky do pohádky“. Oba se chystali k na-
psání nové pohádkové hry. Proto Novák navštívil Ned-
bala na jaře roku 1909 ve Vídni, aby spolu domluvili po-
drobnosti námětu. Nedbal pak odecestoval do Itálie, za-
tímco Ladislav Novák se vrátil domů a zapadl do svého
milovaného Českého ráje, který už od dětství mu byl
rájem skutečným.

Luneta „Jizera“
z Alšova cyklu Vlast v Národním divadle

„Bloudil jsem několik dnů mezi dozrávajícími poli, posečenými loukami i tajemně hučícími lesy“ — píše L. Novák o tehdejší své návštěvě našeho kraje v knize „Oskar Nedbal v mých vzpomínkách“ (Máj, Praha 1939) — „a přemýšlel, jak bych splnil všechna Nedbalova náročná přání nové pohádky se týkající. Ale marně. Nic kloudného mě nenapadlo. Až kteréhos dne vystoupil jsem náhodou na návrší, které se vypíná nad branou Českého ráje, utěšenou Sobotkou, jež jsem kdy v životě spatřil. V pozadí hřbety velebných Krkonoš, před nimi rozložitý zadumaný tatíček Kozákov, vlevo Hrubá Skála, vpravo Střelecká Hůra a malebný Mladějov a uprostřed polí, lesů a luk majestátně k nebi se zvedající mohutný masiv čedičový s pobořenými věžemi hradu Trosek, nádherného klenotu Českého ráje, připomínajících tajemné pyramidy egyptské, k nimž je vtipně přirovnal anglický žurnalista, kterého jsem kdysi krajem provázel.“

Uchvácen pohledem na tento div všemocné přírody, zpozoroval jsem teprve za chvíli, že nedaleko mne sedí na mezi zadumaný staroch, kouřící spokojeně z krátké dýmky.

„Jak krásné jsou ty vaše Trosky“, řekl jsem, jen abych na sebe upozornil.

Stařec se na mne dlouze zadíval, vypustil oblak dýmu z úst, a když jsem ho povzbudil několika zvědavými otázkami, rozpovídal se o starém hradu, v němž prý před mnoha lety sídlil loupežný rytíř, jehož žena se svářila se svou nevlastní dcerou, velmi krásnou princeznou, obývající vyšší z obou věží, kdežto žena rytířova, zlá a zlostná jako stará čarodějnice, sídlila ve věži nižší. Jakmile se setmělo, vystrčila babka svou škaredou tvář z okna a zle hubovala a proklínala svou nevlastní dceru, o jejíž přízeň se ucházel chudý potulný rytíř. Princezna se však nedala a velmi rozhodně odpovídala maceše ze své věže. A tak prý se obě ženy hádaly noc co noc až do svítání. Od těch dob se říká vyšší věži Panna a nižší Baba.

„Taky povídají,“ pokračoval děda, „že tu noc před Velkým pátkem dějí se pod hradem divné věci. Je tam tajemná chodba, zakrytá těžkým balvanem, kterou páni

z hradu utíkali, když jim bylo nejhůře. Kdo tu noc na balvanu usne, proboří se přesně o půlnoci do temné chodby, kterou se dostane do sklepení, v němž jsou ukryty celé hromady zlata a drahokamů, jež hledají podivní tvorové a šeredné nestvůry. Když jsem byl ještě mladě — tomu je už ovšem hodně dávno, ale pamatuji se na to, jako by to bylo včera — byl bych bejval rád ty poklady na vlastní oči spatřit, a tak jsem se tu noc na Velkej pátek položil na ten kámen a když jsem usnul, všechno jsem to opravdu viděl, ale bohužel jen ve snu.“

Jak dlouho jsem spal, už ani nevím, pamatuji se jen na bludičky, které kolem mne poletovaly, jakoby tančily, když jsem se probudil. Zadívám se na ně, ale v tom si vzpomenu na starou Báru, která nám dětem častokrát vykládala, že ty bludičky jsou vlastně dušičky někdejších obyvatelů Trosek. A tu se mne zčista jasná zmocnil takovej strach, že jsem vyskočil se země a utíkal co nohy stačily s osudného místa. Na tu noc už sotva kdy zapomenu a na ten kámen bych si po druhé nelehl ani za živý svět.“

Buď se Ladislav Novák za starcem, který mu tyto pověsti o Troskách vyprávěl, vydal později ještě jednou, anebo z neznámého nám důvodu ve své knize vzpomínek na Oskara Nedbala zamlčel, že se s hovorným staříkem pod Troskami nesetkal sám, nýbrž ve společnosti jiného literáta — R. J. Kronbauera. Faktem zůstává, že Novákovo líčení zrození „Princezny Hyacinty“, jak s Nedbalem potom svoji novou pantomimu nazvali, máme shodně a podrobněji vylíčeno ještě také perem tohoto očitého svědka.

„Smluvili jsme se jednou s Ladislavem Novákem (vypravuje JUDr. Rudolf J. Kronbauer v Máji IX, 559—600, Praha 1911), že se na noc vydáme na Trosky. Zastavil jsem se pro Nováka v Sobotce a pěšky jsme se vydali k Troskám. Známe je zblízka, vídáme je den co den na obzoru jako hodně zvětšenou stoličku, zamodralou, oběma hroty k sobě přitulenou... ale kdykoliv přijdeme blíž kdykoliv se před námi rozvalí v celé své nesmírné blůze, staneme jako přimrazení a nedovedeme se pohledu na jejich černý majestát ani nabažít.“

Slunce dávno zapadlo... Hrad seděl před námi jako

nějaký mythologický zjev. Lijavce minulých dnů prosáky čedič a Trosky vypadaly jako by byly z balvanů jako uhel černých.

Se starým člověkem, jenž seděl na zápraží, dali jsme se do řeči... Dědeček se roztomile rozžvatlal. Co povídal, uměl hezky povědět. Poslouchali jsme ho jako evangelium. Byl už také jako ruina, ale pořád ještě se držel, jak se lidově říká, pohromadě.

Stařík kromě jiného vyprávěl Novákovi a Kronbauerovi také, jak se kdysi za mlada zúčastnil bourání hráze podtroseckého rybníka, když si páni vzpomněli, že rybník zkasírují a udělají z něho luka.

„Na hrázi byly kamenné čedičové desky, velké jako stůl,“ rozumoval děda. „Povídalo se tenkrát, když jsme je čtvrtili, že jsou z Trosek. Tam jich bývalo dost a dost. Jak je tam nahoru dostali, sám Pánbůh ví... Člověk si ani představit nedovede, jak je dopravovali dolů, neřku-li nahoru. Za mladých dob, když jsem na Troskách spával, takový jeden balvan tam býval. Říkali o něm, že je to deska navalená do tajné chodby, kterou prý páni, když bylo zle, utíkali. Kdo tu noc na Velký pátek na balvan se položil, byl-li člověk čistého svědomí, divně věci zažil. Deska se pod ním propadla a zanesla ho do nesmírných hlubin pod hradem, kde divně tvory viděl. Všude zlata jako šterka na silnicích, v každém koutě nikde a nikdy nevidané potvory, které poklady hlídaly. Spal jsem na kamení jednou... sny jsem na něm měl všelijaké, všechno, co povídám, viděl jsem ve snách... ale, bohužel, nikam jsem se nedostal a zlato jsem domů nepřinesl. Také bludičky tu bývaly na rybníce... O těch se zase povídá, že jsou to dušičky nebožtíků z Trosek. Poletují mezi rákosím, poletují nad ním jako hvězdičky a záhadné, divně písničky zpívají.“

Děda zmlkl a oba spisovatelé se s ním přátelsky rozloučili.

„Toho večera jsme i ty bludičky viděli,“ pokračuje v líčení další cesty na Trosky Kronbauer. „Neslyšeli jsme je sice zpívat, ale když jsme nad nimi, nad hradbou z rákosu Trosky spatřili, cosi velebného jako zpěv se v našich srdcích rozzvúcelo.“

Až nahoru jsme se dostali... Ale na Pannu jsme si ovšem netroufali. Všude na světě pro každého je a bude cosi nedostupného. Nesmírný kraj, nekonečný a neohraničený jako moře, dřímá pod námi. Nikde jsme světýlka nespátřili. Hořela jenom vysoko nad našimi hlavami. Jedno na Panně sedělo jako diamant ve vlasech. Novák běhal po ruině, já na čedičovém balvanu ležel a rád bych byl usnul... Tak rád bych byl do své duše chytil aspoň jeden báječný, záhadný sen na Troskách.

Když jsem byl loni (1910) na Troskách,“ zaznamenává dále R. J. Kronbauer, „vypravovali mi, že tam Ladislav Novák přivedl přítele. Nikdo ho neznal, nikdo neměl tušení, kdo to je. Chodili kolem Trosek, prohlíželi je se všech stran, byli nahore a zdrželi se až do měsíčku a hvězdiček. Jejich chování bylo prý dosti vzlaštinné, skorem záhadné. Lidé si mysleli, že to jsou nějakí inženýři, kteří prý přinesou do kraje zase nějakou tu novou čertovinu. Mluvili prý do sebe, jakoby nějaké záhadné věci kutili. Teprve když odjeli, dověděli se lidé v okolí Trosek, že se na ruinu v průvodu svého přítele přišel podívat skladatel a dirigent Oskar Nedbal.“

Libretista Novák zřejmě neváhal vylákat na Trosky i svého skladatele Nedbala, nemaje žádného slitování s jeho poněkud boubelatou tělesnou schránkou.

„Zaznamenávám tuto prostou vzpomínku,“ končí Kronbauer, „která vytryskla z mé duše ve chvíli, kdy jsem slyšel, že Novák s Nedbalem vykouzlili novou pohádku „Princeznu Hyacintu“. Vzpomněl jsem si na dědu, jenž na úpatí Trosek seděl a o zpívajících bludičkách vypravoval. Jestli někdo, řekl jsem si, pak je zpívat slyšel geniální náš Oskar Nedbal.“

„Vypravování starcovo podráždilo mou fantasi,“ dozrává v knize „Oskar Nedbal v mých vzpomínkách“ Ladislav Novák. „A když jsem se vracel do Sobotky, vzpomněl jsem si maně i na primitivní obydlí dvou slepých babiček, vytesané do pískovcové skály nedaleko hradu Kostí, vzdálené malou hodinku od Trosek, bizarní a strašidelné jako tajemná kuchyně čarodějníková.“

V duchu jsem zajásal. Nalezl jsem náhodou, co jsem tak usilovně hledal a po čem Nedbal toužil: romantický hrad s podzemní chodbou, bludičky, poklad stržený příšerami, čarodějnickou kuchyní, spanilou princeznu, zamilovanou do potulného rytíře, zlou macechu i starocha, sedícího na mezi, připomínajícího svalnatou postavou — inu ovšem, kováře, vesnického kováře, o němž snil můj přítel...

Ještě téhož dne dal jsem se chutě do práce, a když jsem se s Nedbalem po prázdninách opět sešel, předložil jsem mu črtu žádané pantomimy, hodně groteskní, s realistickou přehrou a závěrem, kterou jsme nazvali „Princeznu Hyacintou“.

Nedbal byl s návrhem dokonale spokojen. Měl však špatné zkušenosti s uvedením svých předchozích pohádek na scénu Národního divadla. Proto ještě téhož večera navštívil s Novákem ředitele ND Gustava Schmoranze, který jim slíbil, že si hned po představení jejich novou hru přečte. Slib také splnil, ale jeho odpověď nebyla potěšující. Namítal, že hra je dekoračně tak komplikovaná, že by na její výpravu praskl celý dekorační paušál a že by ani jeviště s celým zákulisím nestačilo na její umístění. A přidal ještě celou řadu dalších námitek.

Nedbal se však jen tak hned nevzdal. Získal na svou stranu šéfa opery Karla Kovařovice a intendanta ND Dr. Ladislava Pinkase. Společnému jejich úsilí se podařilo, že nová baletní pantomima byla přece jen k provozování na ND přijata a již 1. září 1911 řídil Nedbal její premiéru.

Protože od té doby uplynulo již 57 let a není naděje na její jevištní znovuzkříšení, bude třeba říci dnešní generaci něco bližšího o jejím ději i dějišti. Obsah pohádky byl ve výtahu uváděn na rubu divadelních programů. (Jeden z nich z odpoledního představení v neděli 24. 3. 1912 mám ve svém bohatém troseckém archivu.) Celá pohádka vyšla však také tiskem v knize Ladislav Novák a Oskar Nedbal, Princezna Hyacinta. Groteskní baletní pantomima o třech dějstvích a sedmi obrazech. Napsal Ladislav Novák. Hudbu složil Oskar Nedbal. Choreograficky upravil Achille Viscusi. Nákladem Mojmíra Urbánka, Praha-Lipsko 1911. Stran 42.

Nuže, jaký slovesně-hudební plod vydal společný Novákův a Nedbalův výlet na Trosky?

Jejich Princezna Hyacinta má sice počáteční motiv v kovárně a tajné chodbě pod Troskami, ale jinak její děj zalétá zcela do sfér čiré báchorky. Časově odehrává se děj nejprve pod Troskami v první polovině 19. století, později na Troskách, v čarodějné kuchyni, v říši Hyacinta a v začarované kovárně počátkem 17. století. Hra je opravdu značně náročná, a to jak co do počtu účinkujících, tak i co do výpravy. V plném obsazení má 43 osob, kromě davových skupin.

Ladislav Novák tvrdí, že při premiéře titulní úlohu hrála Anna Sedláčková, kováře Robert Polák, hašteřivou kovářku Marie Pštrosová, Aratrona skvěle maskovaný Karel Hašler. Dona Panfilla nezapomenutelný komik Rudolf Kařka a Zvonimíra sám choreograf Achille Viscusi. Snad o reprízách došlo ke změně v obsazení některých rolí, protože na programu z 24. 3. 1912, který chovám, Pštrosovou v roli kovářky nahradila Vilemína Hájková, Hašlera v úloze Aratrona Achille Viscusi a Viscusiho v postavě Zvonimíra Rudolf Deyl. Pštrosová se stala představitelkou Sigmundovy choti Hedviky. Dodejme ještě také, že hlasatele na Troskách hrál známý Karel Kolář a asyrskou královnu Semiramis Růžena Nasková. Za zmínku stojí rovněž, že Anna Sedláčková tančila v gavotte premiers-pas a Rudolf Deyl ve velkém ballabile.

Tak se naše Trosky dostaly po prvé také na scénu Národního divadla v Praze. Autorem kostymů i scénické výpravy Princezny Hyacinty byl malíř Karel Štapfer. Ladislav Novák o něm dosvědčuje: „Obětavým spolupracovníkem byl nám opět vynalézavý šéf výpravy ND Karel Štapfer. Vtipně využil obrazů Petra Brueghela, Hieronyma Bosche i rozmarných opiček Teniersových, podle nichž vytvořil bizarní příšery, oživující doupě Aratronovo i opičí kovárnu. O Karlu Štapferovi bylo známo, že jako divadelní všeumělec natopil za málo peněz hodně muziky. A tak jeho zásluhou byla celá ta komplikovaná výprava k Princezně Hyacintě pořízena za necelých 6.000 K a jistě se Národnímu divadlu za 80 repris znamenitě vyplatila.“

O Karlu Štapferovi ve vztahu k Českému ráji dlužno ještě také podotknout, že nejen provedl (spolu s Bartoňkem, Maškem a snad i Kavánem) Alšovo diorama Pobití Sasíků pod Hrubou Skálou, ale že v kraji, z něhož čerpanou Nedbalovu-Novákovu pantomimu na Národním divadle shodně s dějištěm scénicky vypravil, nacházel v posledních letech svého života (zemřel 1930) zotavení v beznadějně nemoci. Dojížděl v létě se svou chotí do útulného letoviska Příhraz, stuleného do skal a lesů pod vrchem Mužským u Mnichova Hradiště, jehož bizarní písčivcové okolí připomínalo mu živě až do posledka fantastickou pohádkovou říši, již pro Princeznu Hyacintu vytvořil.

Turistický propagátor Jan Kamenický (rodák ze Semil), v úvodu svého článku Trosky na scéně Národního divadla

(Časopis turistů XXIV, č. 1 a 2, str. 14—18 a 86—89, Praha 1912) napsal: „Národní divadlo vypravilo nedávno pantomimu Princeznu Hyacintu, v níž nejpoutavějším jest místo děje: ruina imposantního zjevu Českého ráje Trosek a jich okolí. Děj odehrává se tedy na domácí půdě české a činí kus — vzorně scénicky, dramaticky a hudebně zpracovaný — tím přitažlivějším. Sotva by se kdo byl nadál, že čarokrásná zrůcenina Trosek, tento opravdový div světa, octne se kdy na scéně Národního divadla. Za to vděčíme výbornému nápadu autorů pantomimy. Také nedaleké romantické Prachovské skály jsou dějištěm Princezny Hyacinty. Ve čtvrtém obraze objeví se nám jejich Císařská chodba se skalním obydlím kouzelníka Aratrona, vzatým z okolí Černého rybníka u Kosti. Sem unáší čaroděj uloupenou princeznu. . . Pohádkový děj,“ končí Kamenický, „této divadelní novinky s malebnou dekorací Trosek zvalil a vábí stále tisíce lidí do chrámu umění nad Vltavou . . .“

Podle slov Novákových komponoval Oskar Nedbal hudbu k Princezně Hyacintě v plném rozmachu svých skladatelských sil a schopností. Vyhovoval mu hodně pestrý a humorný pohádkový děj, v němž vážné scény, poutající děti, se střídají se scénami komickými až groteskními. Hlavní postava rázovitě českého kováře odpovídala jeho realistickým představám. Nedbal miloval kontrasty a těch mu Novákovo libreto poskytl bohatě. Komponista potřeboval scény, v nichž by se tanečně vyřádil. Ani o ně není v Hyacintě nouze. Značným podílem přispěl tu i Achille Viscusi, který hru, velmi šťastně inscenovanou, vhodně choreograficky upravil. Z cesty Egyptem přivezl si Nedbal několik originálních nápěvů, jichž v pohádce náležitě využil, aby dýchla i kouzlem Orientu. Nedbalova láska k taneční hudbě zazářila tu v oslnivém lesku, ať už šlo o českou polku, graciosní valčík anebo o svérázné tance orientální a španělské.

O premiéře Princezny Hyacinty v ND máme svědectví očitého účastníka. Turnovský rodák, zesnulý glyptik Emanuel Šprachta je vtělil do článku Jak jsem šel z Turnova do Prahy do divadla pěšky (Členská zpráva Spolku rodáků a přátel města Turnova a okolí v Praze 1950, č. 5, str. 3—9). „V roce 1911,“ píše Šprachta, „jsem četl v Národní Politice dlouhé statě, jak v Praze v Národním divadle se chystá velká premiéra Princezna Hyacinta od Oskara Nedbala. Pisatel se široce rozepisoval o přípravách na toto představení, o nových bohatých kostýmech, dekoracích a ději. Nejvíce mě zaujala zpráva, že jedno dějství se odehrává na našich Troškách. Premiéra stanovena na první dny měsíce září 1911.“ Chudý student Šprachta se na ni vydal do Prahy pěšky. Byla to jeho první návštěva Národního divadla. Začátek byl stanoven na 7. hodinu vzhledem na premiéru a délku představení. Šprachta měl lístek k stání na „bidýlko“. Přesto měl v duši blažený a pyšný pocit, když si vzpomněl, že je snad jediný z mladých turnovských divadelních nadšenců, jemuž je dopřáno být přítomen této slavnostní premiéře. Jako nejsilnější dojem se mu vrylo do paměti, jak Karel Hašler sedá na ohnivého draka a letí na něm vzhůru do oblač.

O Princezně Hyacintě přečtěte si však také kritický hlas nadšeného obdivovatele našeho Českého ráje, redaktora Františka Obrtela. (Od redakčního stolku: Za Princeznu Hyacintou, str. 161—164. Nakl. Emil Šolc, Praha. Nedatováno.) Svá kritická slova otiskl zřejmě předtím v Národních listech. Po chvalozpěvu na Český ráj a naše Trošky Fr. Obrtel píše: „I stalo se onehdy, že byly

noviny plny referátů o baletní pantomimě „Princezně Hyacintě“, kterou s velikým vnějším úspěchem zahájilo Národní divadlo v Praze. Děj pod Troškami a na Troškách samých! Jak odolat a neodbočit do zlaté kapličky nad Vltavou? Třeba z Poděbrad „kratší“ cestou na Prahu . . .

A již sedím v Národním divadle, pln očekávání, jak proslaven bude i na scéně můj zbožňovaný kraj od nedávna. Ale in puncto Trosek a „Českého ráje“ jsem byl hodně zklamán. Nebýt vstupního obrazu Trosek, nepoznal's docela, že děj se odehrává v Čechách, a dokonce již ne pod Troškami. Tak mohl být aranžován kdekoli jinde, třeba velmi dobře ve Španělsku. Ani oslnivější výprava, jež byla opravdu velkolepá a přetrumfla asi všechno, co po té stránce viděli jsme dosud na Národním divadle — ani jiskřivá hudba Nedbalova nerozplašily mé lítosti. Bylo mi jasno, že z péra Nedbalova a Novákova dostali jsme exkvizitní balet, jenž půjde vítězně divadelním světem — ale Trošky — mé Trošky — —? Český ráj — —? Což nebyl koncept možný trochu víc po česku?“ A dále Fr. Obrtel volá po jiných autorech libreta i hudby. Domnívá se, že takový mistr Alois Jirásek by byl dovedl do děje obratně вплést jímavé obrazy z naší historie, kaleidoskop osob a obrazů z českých krajů, v nichž by se ani gigantických Trosek nezapomnělo a mezi nimiž by ani královská Praha se svým velebným panoramatem nechyběla. A hudební zpracování že se mohl ujmout autor sletové hudby Pospíšil . . .

Faktem však zůstává, že Princezna Hyacinta, k níž nádherný plakát namaloval mistr Alfons Mucha (nebyli i na něm Trošky? — to bude třeba ještě také zjistit), hrána byla i na mnohých jiných scénách a kromě osmdesáti pražských repríz docílila pronikavého úspěchu zejména v Plzni, kde rovněž dlouho plnila vyprodané divadlo.

Němé statování našich Trosek v jevištní výpravě na scéně Národního divadla Princeznu Hyacintou však zřejmě ještě nekončilo. Podle zpráv, které se do mého troseckého archivu slétly, zahrál si Trošky ještě také při uvedení překladu dramatu Zvěstování Marii francouzského básníka Paul Claudela (letos slavíme sté výročí jeho narození) Jaroslavem Kvapilem na scéně Národního divadla. Podrobnosti budu muset teprve shledat. Ale potvrzeno to již mám ze sdělení paní Dr. Anny Klecandové-Martenové, vdovy po překladateli tohoto dramatu Miloši Martenovi. Toto zjištění vyvrací ovšem už teď tvrzení některých autorů (Majerové, Kinského), jakoby Claudel napsal báseň na Trošky, po níž jsem se tolik let marně pídil. To jen pískovcové skalní město pod Troškami svou vnější scénérií připomínalo Claudelovi situování jeho dramatu L'annonce fait à Marie do podobné krajiny, když v doprovodu malířky Zdenky Braunerové manžele Martenovy v Českém ráji navštívil.

A konečně Trošky prý také figurovaly jako kulisa na Národním divadle v Drdových Hrátkách s čertem. Ale to již nebylo v hlavní budově ND nad Vltavou, ale v jeho pobočce, Tylově divadle vedle Karolina, v níž od někdejší doby jsou činohry ponejvíce dávány.

Tak vidíš, milý čtenáři, hrdý na svůj Český ráj, řekne se prostě Trošky v Národním nebo na Národním divadle a co všechno se o tomto tématu dá napsat. I divadelní Praha dohlédla k našim Troškám!

Pozn. red.: Pro nedostatek místa jsme museli vypustit obsah „Princezny Hyacinty“. Omlouváme se autorovi.

Křídlatka hrotolistá u hradu Kosti

Přímo pod hradem Kostí vpravo od cesty mezi hotelem Podkost a domkem č. 14 roste již po řadu let křídlatka hrotolistá. Sám jsem ji tam pozoroval již v r. 1961 a letos jsem si její výskyt znovu ověřil. Tvoří tam rozsáhlý porost asi 150—200 m² veliký a místy dosahuje výšky až přes tři metry. Do hustého porostu nemožno téměř proniknout žádně jiné rostliny, takže pouze při okraji se setkáme s kakostem bahenním, kopřivou dvoudomou, měrníci černou a krabilicí zápašnou.

Křídlatka hrotolistá (Reynoutria japonica Houtt. = Pleuropterus cuspidatus (Sieb. et Zucc./H. Gross) byla v české literatuře známa též jako rdesno Sieboldovo či rdesno obrovské. Domovem je v Japonsku, odkud ji do Evropy přivezl poprvé Philipp Franz von Sieboldt, německý cestovatel a přírodovědec ve službách holandské armády, ve

29. letech minulého století, původně jako pící rostlinu. Od té doby se po celé Evropě pěstuje jednak jako okrasná rostlina v zahradách a parcích, jednak na lesních okrajích a světlinách jako krmivo pro vysokou zvěř. Je to vytrvalá rostlina, která od jara do léta vyrostle do výšky až přes tři metry a vytvoří tak velké množství zelené hmoty, v našich zahrádkách se však může stát nebezpečným plevelem pro své dlouhé podzemní výběžky.

Velmi často tato rostlina zplaňuje a zdomácňuje, a to na rumišťích, u plotů a zdí a zvláště na březích potoků a řek. V povodí Jizery se vyskytuje např. dosti hojně především při Jizeře a Kamenici od Rokytnice n. Jiz. a Tanvaldu až mezi Turnov a Mnichovo Hradiště, níže v teplejší části Pojizeří roste již jen roztroušeně.

Bohumil Slavík

IMPROVIZACE

na prehlou krásu pod Humprechtem

*Vzpomínka pod víčky
vrací se po letech zpět:
po hlavách kočičích
klapaly střešičky,
do noci písní zněl smích —
tenkrát byl nádherný svět!*

*Tenkrát byl krásnější svět!
Vůně se linula ze zahrad,
tos ještě věděl, co je mít někoho rád:
klapaly střešičky po hlavách kočičích,
ze zahrad zazvonil radostný smích...*

*Humprecht se vznášel nad mlhou,
měsíc plul skrz mraky oblohou,
ze zahrad voněl kopr a kmín.
Přes měsíc přeběhl stín,
celý svět voněl jak růže květ!
Tenkrát byl tajemný, nádherný svět!*

Jaroslav Šulc

První pěstitel angreštů v Čechách

V r. 1888 založil školkařský a zahradnický závod ve Velvarech, proslulý hlavně svými výpěstky angreštů a rybízů, Josef Šolc, nar. dne 5. dubna 1853 v Sobotce na Předměstí č. 3 a zemřel v Nových Benátkách n. Jiz. č. 24 dne 13. ledna 1942.

Josef Šolc, syn Josefa Šolce, nar. r. 1834, rolník na Předměstí v Sobotce a matky Anny, roz. Ježkové, dcery Václava Ježka, koláře v Sobotce, pochází ze staré sobotecké rodiny Šolců, z nichž pochází i básník Václav Šolc. Povoláním původně bývalý panský zahradník na Moravě a ve Zhoří u Rakovníka se téměř před 80 lety osamostatnil a založil postupně ve Velvarech velké ovocné školky. Byl prvním zahradníkem v českých zemích, který se specializoval na pěstování bobulovitého ovoce, do té doby přehlíženého. Připojil se k pokusům, s nimiž v Německu začalo několik zahradníků, a dopracoval se velmi pěkných výsledků. Vypěstoval angrešty výborné chuti a velikosti až pěti centimetrů a rybízy bohaté plodnosti.

Exlibris B. Peterky od zaslužího umělce Karla Vika Kost

V pěstitelství pokračoval i po odevzdání zahradnických závodů dvěma synům a neustal až do 87 let. V r. 1912 odevzdal dobře vybudovaný a zavedený závod, který měl rozlohu 76 strychů, svým synům Ladislavovi (padl na počátku světové války) a Josefovi, který se šťastně z války vrátil jako ruský legionář. Závod vedl až do r. 1948, kdy byl zestátněn. VF

Jak vznikl Vikův plakát Sobotka

(4. listopadu 1968 jsme vzpomínali 85. výročí narození Karla Vika)

S ředitelem Josefem Jelínkem jsem několik roků pracoval na oživení turistiky v našem městě a okolí. On vedl cestovní informační kancelář, já jsem se zajímal o organizaci a propagaci cestovního ruchu. Když jsme uvažovali o informačních prostředcích, tu vedle informačního letáku a sezónního Zpravodaje jsme se rozhodli pro plakát.

Měl především upozorňovat na Sobotku. Sobotka, byt malé město, si plně zaslouží samostatný plakát, který by upoutal a přilákal návštěvníky. Tedy turistický, náborový plakát. A proto je třeba vkomponovat na něj vedle symbolů města i turistické atrakce z okolí: hrad Kost a Trosky. A kdo by měl být jeho tvůrcem a autorem jeho konečné podoby? Naše volba padla na grafika Karla Vika, jehož dřevorytové plakáty města Turnova se nám velmi líbily.

Vzal jsem si na starost, že potřebné vyjednám. Dopsal jsem Mistru Vikovi do Turnova. Brzy odpověděl a v dopise z 28. března 1948 sděloval, že má plně ruce práce, ale nakonec následoval příslib: „... přesto rád bych se podíval k Vám a s věcí Vám pomohl. Studii k plakátu bych si rád udělal; a kdyby to bylo možno, připravil bych jí i pro Vás na to linoleum, že byste mi pomohl. Ale otázka je, zdali vůbec to linoleum dostaneme — tiskárny zde dobrý materiál již nemají. Jinak by se věc musela provést litografií. I to by se snad dalo dělat třeba u Neuberta v Praze, kde snad vezmou teď do reprodukce i moje panorama Prahy. Tedy při té příležitosti by se to svezlo,

jenom že zas ještě nevím nic určitého. Ta nálepka, to by byla ta nejmenší věc. Tedy jak vidíte, zatím nic určitějšího nevím, ale podívám se k Vám kolem 14 dnů určitě, a to bych Vám třeba telefonicky sdělil.“

Zádný jiný písemný doklad o tom, jak se záležitost dále vyvíjela, nemám. Jen si vzpomínám — a vzpomínky s odstupem dvaceti let už nejsou tak spolehlivé. Mistrova návštěva v Sobotce se však určitě uskutečnila někdy v dubnu či květnu toho roku (určitě dříve, než se zazelely stromy). Karel Vik byl tehdy mým hostem, projednával jsem s ním obsah i formu plakátu a vyvezl jsem ho autem na cestu ke Spyšové, kde jsme spolu vyhledali vhodné stanoviště pro pěkný záběr města, aby bylo vidět sobotecký kostel s Humprechtem v pozadí. Později jsme navštívili s ředitelem Jelínkem Mistra v jeho turnovském ateliéru — a nakonec z toho všeho vznikl plakát „Sobotka — Český ráj“.

Nedopadl ovšem tak, jak jsme si ho původně představovali my i Vik. Ten splnil slib a namaloval plakát do definitivní podoby barvou na bílý akvarelový papír, ale způsobem grafika, který si rozvrhuje a připravuje vlastní grafické provedení. Jednotlivé kresby měly být teprve graficky dotvořeny. Nešlo přece o malířské dílo, spíše o kresbu doplněnou barevným lavírováním. Na tomto dílku se mělo teprve pracovat, z něho se měly jednotlivé motivy převést do dřeva nebo linolea a pak teprve v tisku měly jednotlivé části dostat správné barevné odstíny, aby

celek působil jako ucelené, graficky správně citěné a provedené dílo.

Nestalo se tak. Mistr byl pracovně zaneprázdněn — v roce 1948 pracoval ještě na knize „Litomyšl“, v následujícím roce dělal „Čechy“ a měl i mnoho dalších úkolů. O práci na soboteckém plakátu mi chybí další údaje.

A jak to bylo s mou účastí na vzniku tohoto plakátu? Já jsem tehdy ještě rád dělal drobnou grafiku v linorytu. Troufal jsem si — a proto jsem nabídl svou pomoc rytcem na některých deskách barevného plakátu poté, když při své návštěvě u nás viděl Mistr můj první třibarevný lineoryt s motivem sobotecké uličky u Klimšů, a ubezpečil mne, že bych tuto práci zvládl. Chtěl jsem jen pomoci — ale situace se vyvinula jinak. Mistr Vik přenesl zhotovení plakátu v grafice zcela na mne, tak mi důvěřoval nebo neměl jiné volby pro velký nával práce. Pomocí jsem si troufal, to by znamenalo pracovat pod dohledem Mistrovým, ale provést celou grafickou práci

technikou a ve jménu Vikově, to jsem si už netroufal. Není tedy divu, že návrh stárnul nerozhodností svých tvůrců. Ani překreslení na litografický kámen nebylo pro časovou zaneprázdněnost tvůrce proveditelné. Ani o tom už nebylo jednáno.

A tak jednoho dne — dnes už opravdu nevím, jak se to stalo — vzal ředitel Jelínek návrh plakátu s sebou do Prahy — a plakát byl na světě: přetištěný z originálu ofsetem. Snad se tenkrát na Vika zcela zapomnělo — návrh byl už majetkem města a tak se asi už s tvůrcem a jeho souhlasem nepočítalo. Nebylo jistě správné neporadit se s ním o zamýšleném způsobu reprodukce. Ani nevím, co tomu říkal, když stanul před hotovou věcí a co si myslel o nás, kterým tolik důvěřoval.

Tolik o historii jednoho plakátu — prvního a zatím posledního propagačního plakátu města Sobotky.

Dr. Alois Kafka

VZPOMÍNKA NA JUDr. FRANTIŠKA VOLFA

Na letošní rok připadá dvojí výročí připomínající našeho významného rodáka JUDr. Františka Volfa. 1. prosince tomu bylo 115 let, co spatřil světlo světa jako synek soboteckého krupaře Václava Volfa, a 7. července uplynulo 30 let od jeho úmrtí v Jičíně. Mezi těmito oběma krajními životopisnými daty se rozprostírá pracovitý a bohatý lidský úděl, naplněný vzácnými dojmy, zásluhami a úspěchy.

Malý František poznal ještě idylický a patriarchální život ve staré Sobotce s jejími dřevěnými podsíněmi na náměstí, jezdil s tatínkem v jeho krupařském, plachtou krytém a krotkým konikem taženém voze po okolních mlýnech, dováděl se svými rostenci na svazích Humprechtu, ale zároveň se dobře učil, pilně četl a jeho paměť byla obdivuhodná. Přesto, že pocházel z nezámožné rodiny a měl několik sourozenců, přivedlo ho jeho nadání a porozumění rodičů na jičínské gymnasium, které vystudoval s vyznamenáním. Podanou žádost o přijetí do královéhradeckého kněžského semináře však odvolal a pustil se do Prahy, kde se dal zapsat na universitě původně na filosofii, ale brzy přešel na fakultu právnickou. Na studiích se udržoval převážně vlastními silami, dával kondice a zpíval a hrál na housle na pražských kůrech. Jeho pěkný tenor se uplatňoval zejména na Hradčanech při nedělních bohoslužbách v královské kapli za přítomnosti bývalého císaře Ferdinanda V., který žil v Praze po své abdikaci v bouřlivém roce 1848. Tento poslední korunovaný český král dával vyplatit studentskému sólistovi každou neděli stříbrný „zlatník“, a to byl tehdy již pěkný příspěvek na živobytí.

O prázdninách se Volfův jurista nadšeně zúčastnil studentského života v rodné Sobotce, deklamuje, zpívá, hraje divadlo — až do stáří uchoval v paměti celé dlouhé básně a scény z té doby.

Po dokončení studií a po vojenské službě v okupované Bosně přichází mladý doktor práv jako advokátní koncipient do Plzně, do proslulé kanceláře tamního purkmistra a říšského poslance JUDr. Josefa Krofty. A když odtud po splnění přípravé praxi roku 1885 odchází, aby si ve středisku svého rodného kraje, v Jičíně, otevřel vlastní advokátní kancelář, odvádí si s sebou mladou půvabnou

choť Marii, dceru důchodního města Plzně Petra Pernera ze staré rodiny mistrů zvonářů.

Jako jičínský advokát získává dr. František Volf brzy pověst svědomitého a bystrého právníka a jeho klientela se rozrůstá, i když — nebo právě proto, že — dr. Volf se ujímá pouze případů, o jejichž oprávněnosti je přesvědčen. Neomezuje však své zájmy jen na zvolené povolání. Účastní se čile veřejného života, působí v městské samosprávě, stává se náměstkem starosty a zasedá dlouhá léta ve správní radě Obecní spořitelny jičínské. Jeho věhlas proniká i do Prahy a to mu později přináší funkci presidenta pojišťovny „Patria“. Také na kulturním poli se uplatňují organizační schopnosti dr. Volfa; stává se předsedou „Besedy“, Literární jednoty, Zpěváckého spolku „Smetana“ a Hudebního spolku v Jičíně a všechny tyto instituce vyvíjejí za jeho vedení neobyčejnou aktivitu. Z hostů přijíždějících na jejich pozvání stávají se mnozí osobními přáteli Volfovy rodiny, zejména básník Jaroslav Vrchlický (1905) a po letech hudební skladatel Josef Bohuslav Foerster, který jičínské provedení své opery „Eva“ (1923) vysoko cenil.

To už se projevují v jičínském dění i plody šťastného rodinného života dr. Františka Volfa, v jehož třech dětech došly pokračování jeho odborné i kulturní kvality. Syn Jaromír, promováný sub auspiciis, dosahuje hodnosti sekčního šéfa v ministerstvu veřejných prací, mladší syn Svatopluk se stává společníkem otcovy advokátní kanceláře, dcera Jarmila, provdaná za JUDr. Josefa Královce, vyniká jako spisovatelka a pěvkyně. Celá rodina je oddána zvláště hudbě, která naplňuje pohostinný Volfův dům naproti věžové Valdické bráně harmonickými akordy vlídné pohody a vzájemné lásky.

Dobrotivý osud ušetřil dr. Františka Volfa hrůz nacistické okupace a zániku hodnot, kterých si vážil. Když těsně před mnichovskou katastrofou, v létě 1938, jako kmet téměř 85letý umíral, mohl naposled vydechnout s pocitem uspokojení z dobře vyplněného života. Odpočívá na jičínském hřbitově, nepřilíši vzdálen rodné Sobotky, a věnac vrchů milovaného Českého ráje tvoří jeho hrobu čestnou stráž.

Dr. Jiří Královec

ODCHÁZEJÍ

Dvě vzpomínky. Ani přívál nových událostí nemůže zabránit tomu, abychom sic už opožděně, ale stejně v hluboké pietě nevzpomněli světlé památky bývalého Sobotáka Nikolaje Hladíka, který pouze o dvě léta přežil svou padesátku. Ředitel dětské ozdravovny v Petru u Špindlerova Mlýna Nikolaj Hladík zemřel po delší chorobě za rozvíjejícího se letošního jara 30. dubna. Dobrý chlapec Hladíček, tak jsme mu tehdy říkali, byl rodákem z Mariopolu v SSSR. V Sobotce pracoval za nacistické okupace v sociální péči. Byl to krajně obětavý, skromný, ale i odvážný člověk. Pro jeho schopnosti, zvláště pak jazykové, jsme ho zapojili do odbojové skupiny kpt. Jana Sýkory. Snad v budoucnu budeme mít možnost více povědět, že formování partyzánské jednotky na Sobotce nebyla práce snadná, že vedle hmotných starostí se často tříštila názorová jednota. V těchto chvílích plných sta-

rostí konal neocenitelné služby jako tlumočník a později jako styčný orgán Nikolaj. Nespočetné byly jeho cesty až do Skušiny a snad nejdříve na Babylón, kamž už z důvodů bezpečnostních se nedalo jít přes Čálovice a Ryji, ale kamž jsme museli v blátě a rozbedlém sněhu od malechovické zastávky přes Hůru. I jeho ústroj za vpravdě psího počasí byl nevalný. Za tmy v lese v blátě ztratil polobotku a na výtku, proč za takového počasí si nevzal vysoké botky, s humorem odpovídal, že už nic nemá a vše rozdál partyzánům. Za revoluce se zúčastnil bojů u Libuně a Rovenska. Byly to velmi horké chvíle, ani o ukvapení tu nebyla nouze a my tu dnes znovu říkáme, že náš odbojový příslušník Pažout z Libošovic může jedině vděčit statečnému Nikolaji, že mu minutu před dvanáctou hodinou zachránil život. Netřeba připomínat, že tu bylo mnoho a mnoho kritických situací, ale spíše potvrdit, že

na jejich úspěšném řešení měl nemalý podíl náš milý a skromný spolupracovník Hladíček.

A druhá — alespoň krátká vzpomínka — patří paní Anně Žofkové z Meziluží. Zemřela 23. září tohoto roku a za početné účasti přátel a sousedů byla pochována na hřbitově v Libošovicích. V hluboké úctě vzpomínáme této šlechtné ženy a starostlivé hospodyně, která odešla ve věku 79 let. Vracíme se v duchu do období konce druhé světové války, kdy Žofkova chalupa byla významným partyzánským útočištěm a se svými obyvateli sehrála pro úspěšný odboj nemalou roli.

Nezapomeneme!

Mn.

Stále se jenom loučíme... Zemřela žena. Matka, rolnice na odpočinku, žila jen své práci, mužovi a rodině. Byla moudrá a laskavá, bohabojná, milovala právo a spravedlnost, nesnášela křivdu. Ale žila přitom nenápadně, nevystupovala na veřejnost, nestrhávala na sebe pozornost. Byla tichá, vyrovnaná. Dokázala si vytvořit svůj vlastní svět, kam se uchýlovala ve chvílích potřeby: když jí bolelo srdce, když se zalykala hněvem nad bezprávím, když pocítovala svou bezmocnost...

Utíkala se do chrámu přírody, jenž měla nadevšechno ráda, a v něm ke svému Pánubohu a — k poezii. Nikdo by to nebyl ani tušil, že rozvázná hospodyně, mající plně ruce práce, nachází i chvílku času, aby své myšlenky

upravovala do úsporných řádků a přidávala rýmem, který pro ně při práci vybírala, až je našla. Pracovala na poli, ve chlévě, prala prádlo, vařila a uklízela, ale současně i tvořila a snila o světě lepším a šťastnějším. A tak zachytila ve svých básničkách — pozoruhodné lidové tvorbě — skoro celé období svého života, od lásky a mladosti až po stáří a jeho svízele. Na padesát básní obsahuje její tichá tvorba.

14. listopadu ji doprovodili sousedé a sousedky na pole mrtvých — Marii Pabiškovou z Markvartic. Zemřela dne 11. listopadu a bylo jí 66 let. Nad otevřeným hrobem přednesly na rozloučenou dva dívčí hlasy snad poprvé před shromážděnými spoluobčany její vlastní básně: Křivda a Neptej se! Uvádíme alespoň dvě strofy z druhé básně.

*Neptej se, proč smutna chodím za večera,
když den se v klidu uklání —
co bolí dnes, to bolelo i včera
a smutek jen mi padá do skrání.*

*Neptej se, neptej, já už nemám slova,
znám jenom tichou bolest svou —
ta vždy a vždy se vrací znova
schoulená v celou bytost mou.*

-fka

„BYLY JSME V SOBOTCE . . .”

Toto věcné konstatování na nástěnce ve vstupní hale pražské pedagogické fakulty na pracovišti v Brandýse n. L. bylo doplněno Šrámkovými verši, snímky půvabných míst Sobotky a jejího okolí i zprávami z letošní Šrámkovy Sobotky. Připojený plakát a letáčky zároveň zvaly na připravovaný „Večer poezie“ dne 17. X. 1968 v 19.30 hod. do klubovny studentské koleje. Nástěnkou a program připravily studentky ped. fakulty Lenka Chyšková a Alena Ryšanová, které se účastnily letošní Šrámkovy Sobotky.

Večer šťastně navázal na dřívější tradici a obohatil ji novými zkušenostmi ze Šrámkovy Sobotky. V intimním prostředí studentského klubu vyslechli účastníci v úvodu ukázky Šrámkovy básnické tvorby, jež v podání obou studentek vytvořily velmi působivou atmosféru pro setkání mladých lidí s poezií. V další části dokázaly účastnice Šrámkovy Sobotky udržet zájem posluchačů svěžím a bezprostředním líčením svých zážitků ze Šrámkovy Sobotky i stručným nástinnem získaných poznatků z oboru recitace. K nim připojil svůj výklad člen poroty Šrámkovy Sobotky J. Šrámek z Prahy (Ústřední dům lidové

tvorivosti], který také ovládal techniku programu a z magnetofonového záznamu reprodukoval ukázky některých soutěžních vystoupení na letošní Šrámkově Sobotce.

Zážitky a poznatky účastnic letošní Šrámkovy Sobotky se tak staly podnětem k obohacení kulturního života studentů pedagogické fakulty, k oživení jejich zájmu o poezii i k prohloubení jejich přípravy na celoživotní povolání.

Jaromír Plich

Posluchači pedagogických fakult, kteří soutěžili na letošní Šrámkově Sobotce, vděčně na Sobotku a její obyvatele vzpomínají. Aby udrželi spojení mezi sebou, vydali si dokonce ve spolupráci s Ústředním domem lidové umělecké tvorivosti první číslo rozmnožovaného sborníčku Mladá léta. Rediguje ho vtipně Lenka Chyšková z pedagogické fakulty v Brandýse n. L. (řádně a demokraticky zvolená MISS Sobotka 68). První číslo přináší zvláště materiály ze sobotecké recitační soutěže posluchačů pedagogických fakult a z diskusí kolem ní. Škoda, že sborníček vychází jen v nepatrném nákladu asi 40 výtisků.

Grafik Vladimír Kopecký

Mladý grafik Vladimír Kopecký (nar. 1928) vystavoval své kresby a grafiku ve výstavní síni Střediskové knihovny v Sobotce od 27. října do 17. listopadu 1968. Kdysi jen drápkem se zachytil, když při své práci na diplomce navštívil Sobotku, aby na místě samém načerpal inspiraci pro Šrámkova pasáčka a jiné motivy, jimiž doprovodil knížku Miloslavy Hrdličkové-Šrámkové o Fraňovi Šrámkovi. Od té doby uvízl v kraji pod Humprechtem, oblíbil si Sobotecko a často se sem vrací.

Vrací se sem, i když milenkou stálou jsou mu rodné Pardubice. Obě tyto jeho lásky poznáváme, prohlížíme-li vystavené práce — kresby, lavírované kresby a hotovou grafiku, drobnou i rozměrnější.

Ne překvapí nás, že vystavených prací není mnoho — grafika je umění, které vzniká a zraje pomalu, pracně proti umění malířskému. Zato nás potěší dokonalost provedení až obdivuhodná a v dnešní uspěchané době až neuvěřitelná, zvláště u těch nejmenších a nejprostších motivů. Remeslná dokonalost, umělecké cítění, víc lyriky než prózy a i próza podaná lyricky. Osobitý výraz, jen místy poněkud rušivě působí přílišný kontrast černé a bílé (jako na fotografiích), jinde větší plochy tvrdé černé, někdy pak i zbytečně široké a tvrdé linie kresby. Rušivě? Což když je to úmysl? Obrázky Kunětické hory, jeden s přikomponovaným bodlákem, s jehož květu se právě chystá odlétnout vážka, a druhý s bouřným mrakem, jehož zlověstnou hrozbu překvapivě zmiňuje motýl s roztaženými křídly — jsou ukázkou, že i krajinné motivy lze

komponovat s poezií a láskou. Sem patří i kvetoucí větvička.

Na výstavě, vedle pověděného, najdeme seriál větších dřevorytů z ciziny, seriál historických osobností Pardubic (na pohlednicovém formátu), mnoho motivů ze Sobotecka, ukázky ilustrační knižní grafiky i graficky zdobených knih a drobné grafiky (exlibris, promoční a svatební oznámení apod.). Jsou zde i dvě destičky zimostřezového dřeva s dvěma rydlí jako ukázka již dohotovených dřevorytů.

Nevelká obsahem, milá intimitou zaměření i prostředím, přiblížila nám výstava umělce i po lidské stránce. Takto se skrze dílo učíme poznávat i milovat jeho tvůrce, byť jsme ho nikdy v životě nepotkali a nepoznali.

Na 70 návštěvníků slavnostní vernisáže v sobotu 27. října však mělo možnost poznat Vladimíra Kopeckého i osobně. Jeho vztah k našemu kraji a ke Šrámkovu dílu přiblížila krátkým prolovem prof. Marie Hejnová a o hezký zážitek se přičinili členové Recitačního studia Šrámkova domu, kteří přednesli vlastenecké verše Josefa Václava Sládka, mocně působící právě v dnešní době.

Monogram VK mi — nevím proč — připadal najednou velmi známý a blízký. Až po chvíli jsem na to přišel. Připojil jsem totiž nad svislou nožičku K pěkně kulatou tečku. Zkuste to — a dostanete VIK. Jméno výrazného grafického básníka Českého ráje. Kéž VK bez tečky rovněž vyzpívá, ale svým způsobem, všechnu tu krásu života u nás!

-fka

Co dělají sobotecké organizace

Z práce Čs. svazu žen v Sobotce: 14. října se konala v Sobotce jako jedna z prvních na jičínském okrese ustavující schůze Českého svazu žen. Ženy zhodnotily dosažité práci místního výboru Československého svazu žen od jeho zvolení a vyjádřily radost nad početnou členskou základnou. Svaz totiž přechází na individuální členství a v Sobotce se do něho přihlásilo přes 150 žen, takže sobotecká základní organizace je jednou z největších na okrese.

Podrobněji budeme veřejnost informovat o naší práci později, ale již dnes se chceme pochlubit dvěma dopisy, které jsme obdržely. Na ustavující schůzi jsme se totiž rozhodly poslat pozdravné dopisy manželkám prezidentů naší republiky, paní Haně Benešové a paní Ireně Svobodové, a manželce prvního tajemníka ÚV KSČ soudružce Anně Dubčkové. Během týdne jsme dostaly odpovědi od prvních dvou. S jejich texty seznamujeme čtenáře Zpravodaje Šrámkovy Sobotky.

Sezimovo Ústí, 23. října 1968.

Vážené paní,

Váš pozdravný dopis, který jste mně poslaly, velmi mne potěšil. Děkuji Vám všem z celého srdce za Vaše milé vzpomnutí a přeji všem členkám vašeho Svazu dobré zdraví, radost z vykonané práce a hodně úspěchů v rodinném životě.

Srdečně

Hana Benešová

V Praze dne 23. října 1968

Vážené a milé soudružky,

děkuji Vám srdečně za dopis a Vaše milá slova prezidentu republiky i mně. Děkuji rovněž za pozvání k návštěvě Českého ráje a Vaší Sobotky. Bohužel v dohledné době ji nelze uskutečnit. Pozdravuji Vás všechny srdečně a přeji Vám ze srdce hodně zdraví a úspěchy ve Vaší další činnosti.

Vaše

Irena Svobodová

Recitační studio Šrámkova domu uvede 13. prosince v předvánočním večeru znovu Rakovnickou vánoční hru,

kteřou někteří občané Sobotky viděli již na XII. Šrámkově Sobotce. Zároveň sehrají mladí sobotečtí recitátoři znovu Komedii o svatě panně Dorotě a předvedou ukázkou z Nové komedie o Libuši.

27. října účinkovalo Studio na vernisáži výstavy obrazů a grafiky Vladimíra Kopeckého ve Střediskové knihovně v Sobotce. Za vedení Evy Seemannové předneslo vlastenecké verše Josefa Václava Sládka, které nabyly nové aktuálnosti právě v dnešních dnech.

Členové Studia Radka Dolenská, Jaroslav Chrpa a Petr Pfeiffer navštívili 30.—31. října recitační festival ve Valašském Meziříčí. Sobotku reprezentovali velmi dobře, o jejich vystoupení se zmínil také M. Blahynka v rozhlasové relaci 2. listopadu.

Z činnosti Svazarmu v Sobotce: Nové vedení v Sobotce včele s předsedou Josefem Janátkou vyvíjí po reorganizaci bohatou činnost. 11. srpna se konal na soboteckém náměstí tradiční závod motokár, jehož se zúčastnilo 18 soutěžících. Cestného umístění dosáhl člen naší organizace Jiří Kunst z Libošovic. Škoda, že další Soboták Jaroslav Najman nemohl zasáhnout do boje o přední místa pro poruchu motoru hned v počátku závodu. Čilý je též střelecký kroužek, který se mimo jiné podílel na oslavách letošního Dětského dne. Svazarm provádí též proškolení řidičů motorových vozidel. Pěkný ohlas měla tato akce např. v Markvaticích (kolem 100 účastníků), kdežto v Sobotce se zúčastnilo ze 600 držitelů motorových vozidel z města a nejbližšího okolí jen 25 osob. Kromě těchto doškolovacích kursů je pravidelně pořádána také autoškola. V této činnosti chceme dále pokračovat a zveme všechny zájemce, aby se na ní podíleli.

Dalším oborem činnosti Svazarmu je výcvik branců. Sobotecké středisko vedou L. Bázler a V. Jirků, a Okresní vojenská správa v Jičíně ho již 7 let hodnotí jako jedno z nejlepších.

Děkujeme funkcionářům MNV i občanstvu za pochození pro naši práci a za veškerou pomoc. Svou práci bychom chtěli v budoucnu ještě více rozšířit (např. činnost radiokroužku), ale k tomu bychom potřebovali to hlavní — vhodné místnosti. S. B.

ŽIVOČICH, ZVANÝ RODÁK VYSOCKÝ

Prokop Hásek

Skutečně prozíravě si naplánovali svůj letošní sjezd rodáků ve Vysokém nad Jizerou. Konal se týden před naším neuskutečněným sjezdem, ve dnech 17. a 18. srpna 1968. Z 5. čísla vysockého časopisu Větrník přetiskujeme poněkud zkrácenou „učenou přednášku“ Prokopa Hásky, kterou pronesl na přátelském večeru 17. srpna 1968. Navazuje totiž svým způsobem na článek prof. Václava Hejny „Sobotka bez rodáků“, otištěný v I. ročníku našeho Zpravodaje. A kromě toho je jako ušitý i na Sobotáky a jejich poměr k Sobotce.

„Není Vysočák jako Vysočák a rodák jako rodák, Vysočáků a rodáků, potažmo jejich odrůd, je síla. Ba co dím, veliká říra. Za použitím přísně vědeckých metod podařilo se mi zpracovat fakty podložený živočichopis Vysočáka a rodáka vysockého, v němž jsem je odhalil, upřesnil a pojmenoval.

Vysočáků je celkem pět čeledí. Jako první dlužno jmenovat Vysočáky tzv. ortodoxní čeledi nebo také tvrdošíjně. Tito Vysočáci se ve Vysokém narodili, ve Vysokém zůstali, jsou a pravděpodobně i zůstanou. Příslušníky této čeledi lze bezpečně ohodnotit jako Vysočáky první výběrové jakosti.

Na druhém místě jmenuji Vysočáky tzv. čeledi přespolní. Tito Vysočáci se sice ve Vysokém narodili, avšak v současné době bydlí mimo Vysoké. Bližší charakteristika této čeledi bude uvedena v kapitole o rodácích.

Jako třetí uvádím Vysočáky tzv. čeledi pohrobecké. Vysočák této čeledi se ve Vysokém ani nenarodil, ani nebydlí, avšak svými rodovými kořeny, zpravidla po jednom či obou rodičích či prarodičích, patří do Vysokého, má ho rád, nezapomíná na něj a často ho navštěvuje.

Za čtvrté přicházejí v úvahu Vysočáci, kteří se ve Vysokém sice nenarodili, avšak v současné době jsou občany

vysockými buď přiženěním, provdáním, služebně nebo jen tak. Tyto Vysočáky lid nerudný často zařazuje do tzv. čeledi příležitostné, což je ovšem naprosto nesprávné jak po stránce estetické tak i faktické, poněvadž každému je jasné, že sem nikdo nepříleží, nýbrž přišel, přijel apod. Tito Vysočáci, pokud zdomácněli v novém prostředí a spontánně se s čínorodou aktivitou podílejí na kulturním, společenském a vůbec obecně prospěšném životě Vysokého, si zaslouhují náš upřímný potlesk.

Kapitola o Vysočácích uzavírá tzv. čeledi klasická. Vysočák čeledi klasické se ve Vysokém ani nenarodil, ani v něm nebydlí, ba ani rodovými kořeny s ním není spjat, a přece o něm s jakousi pýchou často říkáme: To je takovej pravej Vysočák. Kdysi dávno se mu totiž Vysoké připletlo do cesty, a třebaže jen drápkem uvázl, zamiloval si ho a od té doby se Vysoké jeho a on Vysokého už do smrti nezbaví. Nejsa k němu vázán ani zrozením ani domovem, ba ani rodem, má ho rád a miluje ho láskou, která by mohla být leckterému Vysočákovi rodem příkladem.

Tím končí výčet čeledí Vysočáků a přístupmež proto ke kapitole pojednávající o čeledi rodáků přespolních. Dělí se na šest částí, příznejme jim také název čeledi.

Jako první jmenuji rodáky čeledi periodické. Rodák této čeledi se narodil ve Vysokém, bydlí mimo Vysoké a svou dovolenou nebo prázdniny tráví pravidelně ve svém rodišti. Časem se rozroste v rodinu, která svou hlavu poslušně následuje do jeho rodiště a tak rozmnožuje v budoucnu řady Vysočáků čeledi pohrobecké.

Na druhé místo řadím rodáka tzv. čeledi meteoritické. Rodák meteoritický je bytost narozená ve Vysokém, bydlící mimo Vysoké, která vpadá zcela nečekaně do svého rodiště, aby právě tak nečekaně z něho zmizela. Její vpá-

dy jsou naprosto nepravdivé, nedají se předem určit, ba ani ne tušit, a myslím, že ani ona toho není schopna. Prostě ji to popadne a je tady.

Následující čeleď rodácká sluje dušičková. Rodák této čeledi se narodil ve Vysokém a bydlí mimo Vysoké. O své rodišti jak je rok dlouhý ani nezavádí, vyjma toho, že jednoho mlhavého podzimního rána vyskytne se na vysokém náměstí opatřen květináčem s bíle kvetoucím křoviskem, aby téhož dne v pozdním odpolední opět z Vysokého zmizel bez květináče, s kalhotami pokapanými od svíčky.

Do podobné kategorie náleží rodák čeledi asraelské. Tento rodák je individuum narozené ve Vysokém, pro něž po jeho odchodu Vysoké přestalo existovat, čili, řečeno s panem Načeradcem Karla Poláčka, může mu být ukradeno. Toto pohoršlivé opovržení rodným hnízdem porušuje jen na okamžik a jen u některého úmrtí v jeho byvší rodině, kdy je nucen chtít nechtě pocítit zhrzené rodiště svou vzácnou návštěvou.

Politováníhodný je rodák čeledi chatařské. Je to osoba narozená ve Vysokém, domicilem mimo Vysoké, která si kdysi z mladické nerozvážnosti postavila nebo pořídila chatu na březích Sázavy, Berounky či jiného toku, chatu, která se jí stala stejným osudem asi jako pejskovi bouda, u níž je přivázán. Svou dovolenou tráví na těchto několika čtverečních metrech drnu kol své chaty pololeže, polosedě, časem se zasní, zvlhlým zrakem zahledí v modravé dálavy a těžce vzdychne: Ach, dneska musí bejt na

Vysokém krásně!, a utře si nos. Je pevně přesvědčen a nikdo mu to nevymluví, že jeho svatou povinností je hlídat tu boudu — zatímco ta bouda hlídá jeho. Patří mu to!

A konečně jako poslední přichází na řadu rodák čeledi tažné anebo také dvoudomé. Tento rodák je trvalým bydlištěm mimo Vysoké, avšak zrozením, myšlením a srdcem patří do Vysokého. Bývá to zpravidla již osoba věkem omšelá, a jsouc proto v péči a zaopatření státního úřadu důchodového zabezpečení, může volně disponovat svým časem. Z toho důvodu přitáhne do Vysokého již s prvními vlaštovkami, někdy i v předstihu před nimi, aby opět s posledními či daleko za nimi opět odtáhla do teplejších krajín. Je pevně vrostlá do půdy svého rodiště a nerozlišitelná od jeho obyvatel.

Všechny tyto čeledi Vysočáků a rodáků vysockých lid okolní a najmě jinovesský shrnuje dohromady pod jedno jádrné pojmenování Vysočtí nemráti.

Uzavíraje toto pojednání o živočichu zvaném rodák vysocký, podotýkám výslovně:

1. že konstatování v něm uvedená jsou naprosto subjektivní a tudíž ne neomylná;
2. pokud se v něm mluví o rodácích a Vysočácích, jsou tím samozřejmě míněny i rodačky a Vysočačky;
3. že jednotlivé čeledi mohou se střetávat či překrývat, takže např. rodák čeledi dušičkové může být zároveň i rodákem čeledi chatařské apod. A mohou se vyskytnout i čeledi další.“

Literární ze Sobotecka

- Aktuálně znějící básně Fráni Šrámka byly v posledních týdnech otiskovány v brněnské Rovnosti 22. IX. (Náš mlčící voják), v semilském Rozvoji č. 24/68 (táž), v Hlasu revoluce 18. X. (Píseň svobody), v Universitě Karlově 22. X. (Větrě, prapory hrej!) a znovu v brněnské Rovnosti 26. X. (30. srpen 1914).
- Kresby Václava Špály připomněly 50 let svobody na obálce časopisu Turista č. 10/68 a v Universitě Karlově 22. X.
- Šrámkovy verše a velké fotografie Semtinské lípy upozornily na sázení Lip svobody v Květech č. 38/68 a ve Vlastě č. 42/68; také v časopise ABC č. 3/68 byla o Semtinské lípě zmínka.
- Otevření výstavy obrazů Vl. Kopeckého v Sobotce k 50. výročí vzniku republiky oznámily Pochodeň 28. X., Mladá fronta 29. X., Předvoj č. 7/68, Rozvoj č. 26/68 a Zář Mladoboleslavská č. 43/68.
- Nové vydání Šrámkova Těla zaznamenala Mladá fronta 25. a 27. IX. a stručně i další noviny. O svém vztahu k tomuto románu píše Vítězslav Gardavský v Politice 17. X.
- 100. výročí narození Jaroslava Kvapila a jeho vztah ke Šrámkovi připomněly Rudé právo, Práce a další listy 25. IX.
- Ostravská Nová svoboda 1. X. zaznamenala, že v Hlučíně uvedli večer ze Šrámkova díla pod názvem Života bído, přec tě mám rád; ústecký Průboj se zmínil 22. X., že Divadlo hudby v Ústí n. L. uvedlo 23. a 30. X. Měsíc nad řekou; a Host do domu č. 8/68 recenzoval brněnské nastudování Léta v Mahenově činohře.
- V Impulsu č. 7/68 se objevil zajímavý článek prof. Františka Buriánka „Osudy jedné buřičské generace“ o našich anarchitech.
- 2. číslo Listů oznamuje, že nové překlady veršů Fráni Šrámka do němčiny pořídil Pražan dr. Oskar Kostka (Petr Pont). Vyšly v 30. čísle rumunského časopisu Karpaten-Rundschau, vycházejícího německy.
- O svém vztahu ke Šrámkovu Splavu se zmiňuje slovenský literární vědec Beniák v Obráně lidu 26. X.
- Amatérská scéna č. 10/68 uveřejnila stať, v níž Marie Hejnová osvětluje náplň XII. Šrámkovy Sobotky „Schola ludus — Škola na jevišti“.
- O Šrámkově vztahu ke Zbirohu se zmiňuje Lidová demokracie 15. XI.
- O Šrámkově domě a Sobotce se rozepsala Eva Klobouková v článku „Sobotecké variace“ v časopise Neděle č. 19—20/68.
- Na nový ročník literární soutěže Šrámkovy Sobotky upozornily Pochodeň 3. X., Předvoj č. 4/68, Svobodné slovo 9. X., Rudé právo 10. X., Mladá fronta 21. X. a Rozvoj č. 23/68.
- Zprávu o úmrtí Karla Šrámka přinesly Svobodné slovo 11. X. a Lidová demokracie 10. X.

- Ohlaselem Šrámkových veršů je báseň Zdeňka Janíka „Putimská brána“ v Mladé frontě 2. X.
- Celou stránku věnuje Českému ráji Svobodné slovo 3. X. — dr. Vladimír Vaclík zde píše i o našem ZŠS; Zpravodaj rovněž chválí J. V. Kučera v Rozvoji č. 20/68.
- Fejeton Karla Čapka „Kousek země“ o Sobotecku přetiskuje Magazin Šťastnou cestu 1968.
- V 8. a 9. čísle časopisu Dějiny a současnost publikoval Petr Pavel obsáhlou studii o historikovi Josefu Pekařovi.
- Rozhovor s dr. Václavem Šolcem o jeho nové cestě za Indiány najdeme v Rudém právu 12. X.
- Velký článek o soboteckém rodáku MUDr. Janu Novotném, primáři nemocnice v Aši, přineslo Rudé právo 25. X.
- Rozhovory s Eduardem Pergnerem otiskly Svobodné slovo 4. X. a Mladé fronta 2. XI.
- Mileně Kovářové vyšla 18. X. v Zemědělských novinách povídka Cesta za synem a v sobotní příloze Rudého práva 26. X. próza Strom republiky.
- Jaroslav Šimůnek psal v Mladé frontě 1. X. o M. Proustovi a 15. X. o K. Konrádovi.
- Článek Radko Bilka „Vetčný prapor maďarský“ vyšel v Novém Hradecku 23. X.
- Anna Bůvová psala v Životě Budovcovy župy č. 10/68 o Václavu Šolcovi.
- Ve Zpravodaji Československého svazu žen č. 9/68 je článek Drahomíry Bilkové-Kyzivátové o přátelství žen okresů Jičín a Martin.
- O 140 letech koňské jiráhy České Budějovice — Linec a jejím projektantu Fr. Gerstnerovi píše Mladá fronta 29. IX. a Rudé právo 5. X.
- Stručný portrét politika Josefa Hakena uveřejňuje Reportér 16. X.
- O vztahu Františka Kavána k Hlinecku píše M. Filka v Rudém právu 5. X.
- Velký článek o Kostí přináší časopis Czechoslovak Life č. 10/68; fotografii Kostí najdeme v časopise Čs. pohostinství č. 18—19/68 a článek o Kostí je i v časopise Šťastnou cestu č. 18/68.
- Fotografii Trosek od Stěblovic otiskuje liberecký Vpřed 22. X.
- O připravovaném skansenu Českého ráje je zpráva v časopise Turista č. 10/68, o sázení Lip svobody v Předvoji č. 8/68.
- Vokálovu výstavu samorostů v Praze nám přibližuje L. Šebková v časopise Propagace č. 8/68.
- O soboteckých sjezdech rodáků píše Svobodné slovo 4. XI.
- Na sobotecký graduál, vystavený nyní v Muzeu Českého ráje v Turnově, upozorňují Práce 10. X., Pochodeň 11. X., Rozvoj č. 23/68 aj.

● Sběratel č. 10/68 obsahuje mj. zprávu J. Ryse o výstavě sběratelů kuriozit v Sobotce a vyprávění V. Hadince o sběratelských zálibách Miroslava Janovského.

● Videňské svobodné listy 19. VII. uveřejnily velký článek o loupežníku Babinském, který „působil“ i v našem kraji.

● Domousnický zpravodaj č. 18 z 25. IX. přináší pokračování článku o pomístních jménech v obci a mnoho zajímavých zpráv ze současnosti. Následující číslo je věnováno 50. výročí vzniku republiky.

● Bousovák č. 9 a 10 uveřejňuje nové články a básně Josefa Kozáka, vzpomínky legionáře J. Kocvery, článek Fr. Jelečka k 50 letům republiky a záznam o událostech před 50 lety z kroniky, jakož i mnoho zpráv ze současnosti.

● Jičínský Předvoj vzpomíná ve 3. čísle 60 let dr. A. Kafky a 70 let Václava Kozáka; v 6. čísle najdeme fotografií ze sobotecké sklárny, zprávu o tom, co psal Věstník sobotecký r. 1938 a článek o oslavách 50 let republiky v Dětenicích; v následujícím čísle jsou články o práci soboteckých žen a o Frutě; konečně 9. číslo obsahuje článek L. Kubáta o zemědělské škole Mladějov a zprávu o návštěvnosti Humprechta.

● Poslední čísla Rozvoje (č. 22—27) obsahují kromě již zaznamenaných článků statě V. Harvana o problémech Českého ráje, dr. K. Samšínáka o slimácích této oblasti; M. Hlouška o rovenských zvonech, N. Melnikové-Papouškové o lidových hračkách, A. Buluška o Věnceslavu Metelkovi, dále o K. Vikovi aj. Z drobných zpráv zaznamenáváme ještě zmínku o 85. narozeninách dr. V. Peči, o úmrtí dr. M. Plívy a o našem neuskutečněném rodáckém sjezdu.

● Milovníci divadla sáhnou rádi po nádherně vypravené knize **Dějiny českého divadla**. Zatím vyšly první díl podrobně a živě líčí dějiny našeho divadla od počátku do sklonku 18. století. Je to skutečně reprezentativní dílo, které má sotva obdobu v evropské odborné literatuře. Cenný je nejen text, namnoze objevně zachycující vznik a rozvoj všech druhů tehdejšího divadla, jeho ideovou, technickou i hereckou stránku, ale poutají i přechytlivé a krásné reprodukce dobových obrazů a dokladového materiálu. Dokonalé poučení tu najdou čtenáři také o českém barokním divadle umělem i lidovém, které dnes prožívá svou renesanci na četných scénách. (Soboteckým není tato oblast neznámá: ukázky — jesličky, hru o sv. Dorotě, Komedii o hvězdě, Rakovnickou vánoční hru — předvedlo Recitační studio Šrámkova domu, ukázky operní tvorby 18. století zahrál soubor Památníku národního písemnictví o poslední Šrámkově Sobotce.) Odborníci se jistě se zálibou budou probrat i bohatým poznámkovým aparátem, v němž se dovědí mnoho a mnoho dosud neznámých zajímavostí. Poslouží jim i mapa podávající přehled činnosti katolických řádů v českých zemích za doby protireformace; z ní se dovidáme, že např. v Mladé Boleslavi působili františkáni (bosáci), karmelitáni i piaristé, v Mnichově Hradišti cisterciáni, v Nové Pace pauláni a že sféra jičínských jezuitů (z jejich divadelního repertoáru se uvádí hra Chryssantus z Alexandrie v r. 1663 a 1678, r. 1690 se chlubí malovanými dekoracemi na tabulích), zasahovala i na Kostecko. — Dílo vydala Čs. akademie věd v nákladu pouhých 6000 výtisků za hlavní redakce prof. Františka Černého. Redaktorem svazku je Adolf Scherl, obrazovou část obstaral Evžen Turnovský. Mezi autory jednotlivých oddílů je Jan Kopecký, Jan Port, František Svejkovský, které — stejně jako F. Černého — Sobotečtí znají z jejich přednášek o Šrámkových Sobotkách. Kniha má 428 stran velkého formátu, tištěných v textové části na bezvadném křídovém papíře, 153 obrazů černobílých a 30 barevných a stojí 98 Kčs. Upozorníme na ni, neboť není pochyby, že svazek, který je dokladem obnovené slávy českého polygrafického umění, bude brzy hledanou vzácností.

● V „**Divadelní výchově**“, kterou vydává za redakce Evy Machkové Ústřední dům lidové umělecké tvořivosti v Praze, má Marie Hejnová článek „K dramaturgii lidových her v dětských a studentských souborech“. Jako příloha k tomuto číslu bulletinu vyšla známá „Rakovnická vánoční hra“, upravená jako obchůzka. (V úpravě M. Hejnové a E. Seemannové předvedlo tuto hru také Recitační studio Šrámkova domu o XII. ŠS.)

● Sobotku jako středisko soustavné péče o umělecký přednes uvádí zasloužilý umělec **Miloslav Disman** v knize **Dětský přednes a dramatický projev**, kterou s dr. Vratislavem Kubálkem vydal v těchto dnech ve Státním pedagogickém nakladatelství v Praze.

● Náš rodák **dr. Václav Šolc CSc** napsal společně s **Petrem Hořejšem** knihu o Eskymácích a Indiánech **Nejstarší Američané**. S mnoha ilustracemi, mapkami a fotografiemi ji vydalo nedávno Státní nakladatelství dětské knihy v nákladu 20 000 výtisků, ovšem v tiráži najdeme uvedený rok vydání 1967. Knižka za 30 Kčs je krásným vánočním dárkem, pokud ji ovšem ještě v prodejnách Knihy dostanete.

● V edici Soubor turistických map, kterou vydává Kartografické nakladatelství, vyšla nedávno (ovšem s vročením 1967) již ve třetím vydání v měřítku 1 : 100 000 **mapa Českého ráje**. Kromě mapové části je na rubu připojen seznam a stručný popis nejvýznamnějších přírodních i historických památek kraje.

● Nakladatelství dopravy a spojů v Praze vydalo knihu **Miloše Svobody Začalo to koněspřežkou**. Kniha pojednává o stavbě koněspřežní železnice z Českých Budějovic do Lince a v souvislosti s tím o činnosti navrhovatele projektu Františka Josefa Gerstnera, ředitele pražské polytechniky (pohřben na mladějovském hřbitově) a jeho syna Františka Antonína Gerstnera, který stavbu vedl. J. H.

● **Libáň k 50. výročí ČSSR**. Vydal vlastivědný kroužek při OB Libáň, v nákladu 200 výtisků, rozmnoženo, 22 str. Neúnavný vlastivědný pracovník v Libáni František Vojtíšek, odb. učitel v. v., redigoval před lety Zpravodaj měsíčního spolku v Libáni, který se později vlivem různých okolností musel změnit na nepravidelně vycházející ročenky. Jejich tradice se v posledních letech obnovila a také letos vyšla dobře sestavená ročenka k 50. výročí vzniku republiky. Zajímavé příspěvky zde otiskuje Antonín Knížek (cenné vzpomínky „Z deníku ruského legionáře“), Jaroslav Moucha (článek „Italové v Čechách 1915—1918“ o pobytu deportovaných italských vystěhovalců na Libáňsku) a František Vojtíšek (archivní dokumenty o roce 1918 a 1938 v Libáni a další zajímavosti).

● **Nový časopis**. Vesnická organizace KČS spolu s radou družstevního klubu JZD v **Markvarticích** začala v červenci t. r. vydávat za redakce učitele Vlastimila Michala vlastní časopis, který má prostý název **Zpravodaj**. Rozmnožuje ho ošetrem Okresní zemědělské sdružení v Jičíně. Časopis vychází měsíčně v rozsahu 6—10 stran a má velmi zajímavý obsah. Přináší nejen aktuální zprávy o životě sloučených obcí a hospodaření JZD, ale i výpisy z obecní kroniky a jiné zajímavosti. Nechybí ani kritické postřehy, čísla o počtu obyvatel apod. I ostatní čtenáře ze Sobotce bude zajímat několik zpráv, které přetiskujeme: pro celou sloučenou obec připravuje Krajský projektový ústav směrný územní plán, ve Skušíně budují svépomocí v akci Z prodejnu, družstevní klub uspořádal několik zájezdů do ciziny i po Českém ráji, do místní školy chodí 23 dětí, dobře pracuje MO svazu žen a rybářů, je zpravován akční program MNV. Zajímavé jsou i zveřejněné údaje ze srážkoměrné stanice ve spařenecké hájence. Nejvíce srážek za první pololetí spadlo 29. května — 26,3 mm. Dnů se srážkami bylo v tomto období 36, spadlo celkem 237,4 mm srážek. — Přejeme Markvarticům, aby se jejich Zpravodaj stále zlepšoval a tvůrcům Zpravodaje v této práci mnoho zdaru.

Sobotecká všehochuť

● **Sobotečtí jubilanti**: 85 let oslaví 17. XII. Růžena Jiříčná ze Staňkovy Lhoty. 12. XI. se dožívá v Praze 80 let Kateřina Volfová, vdova po řídícím učiteli ze Sobotky. 75 let se dožívají: 5. XI. Anna Čubanová ze Zajakur, 22. XI. Marie Zogalová, 4. XII. František Hofman a 21. XII. Josef Zahrádka ze Sobotky a 25. XII. Jaroslav Kendík z Čalovic. Před 70 lety se narodili: 3. XI. Ludmila Frýbová, 19. XI. Marie Rulcová, 24. XI. Marie Kosinová, 27. XI. František Žofka, 3. XII. Barbora Kulíčková a 25. XII. Josef Matěják, všichni ze Sobotky. 65 let se dožívají: 3. XI. Bohumila Pohlová, 20. XI. Jindřich Rotta, 14. XII. Františka Kračmerová a Josef Král a 25. XII. Jan Macoun, všichni ze Sobotky.

● **Vitání dětí do života** se konalo na MNV v Sobotce 19. října. Maminky a tatínkové (i s několika babičkami a dědečky) přinesli do obřadní síně MNV 20 nejmenších občánků Sobotky, které přítala krátkým proslavem předsedkyně Sboru pro občanské záležitosti Drahomíra Bílková-Kyzivátová. Děti ze školní družiny přednesly básničky a předaly maminkám kytičky, následoval zápis do pamětní knihy a předání grafických listů rodičům — a malá pěkná slavnost končila.

● **Oslavy 50 let trvání naší republiky** proběhly v Sobotce ve velké tichosti. Předznamenala je beseda s významnou

představitelkou obrodného procesu v KSČ soudružkou Marii Švermovou 26. září, kdy jsme se dozvěděli mnoho zajímavého o vývoji KSČ i o současných událostech. 18. října uvedli pražští umělci v sokolovně 150 divákům pořad Hašlerových skladeb „Ta naše písnička česká“ a v kině byl uveden výborný dokumentární film o 50 letech republiky „V srdci Evropy“ spolu s dokumentem o pražském jaru 1968 (škoda, že tento film se neuskutečnil také jako školní představení). Pak se objevil věnec u památníku padlých z I. světové války, byly zasazeny lípy — Stromy republiky (o tom píšeme dále), Sobotka se vyzdobila prapory a státními vlajkami a 27. října byla otevřena výstava díla akad. malíře Vladimíra Kopeckého. A to bylo vše. Vlastně ještě ne — 7. listopadu vlála naše vlajka na budově, v níž sídlí ústředí KS, Státní spořitelna a VB.

● **V pátek 26. října** zasadili žáci ZDŠ v Sobotce společně s paní ředitelkou Věrou Dlabovou, paní učitelkou Zdenkou Zichovou a panem předsedou MNV Františkem Hejnem v parku u soboteckého nádraží tři stromy republiky: jeden za zemi českou, druhý za zemi moravsko-slezskou a třetí za Slovensko. Tyto stromy nám budou připomínat 50. výročí vzniku samostatné Československé republiky. Zuzana Burešová

● **Strom republiky 1968 v Mladějově.** 26. říjen bude navždy zapsán v srdcích a myslích všech, kteří se zúčastnili vysazení Stromu republiky v naší obci. Slavnostní akt začal projevem pana ředitele Kořínka a zástupce MNV pana Horáčka. Potom přednesli žáci a žákyně zdejší školy básně a zazpívali píseň „Buď, republiko, zdráva!“ Zasazení lípy provedl dlouholetý člen MNV pan Bohumil Knížek a dvě předškolní děti. Zástupce MNV pan Horáček předal lípy do opatrování učitelského sboru a dětem mladějovské školy. Všem, hlavně dětem, které přišly v národních krojích, patří dík. Slavnost byla ukončena československou státní hymnou. Až někdy zavítáte, drazí čtenáři, na Mladějov, jistě si všimnete naší krásné lípy — Stromu republiky 1968, která nám bude připomínat 50. výročí naší republiky. Buďme hrdí na tento symbol a nikdy nevěšme hlavy, vždyť pravda vždy přece jen zvítězí. -Petr-

● **Také v Markvarticích** byla 27. října slavnostně zasazena lípa — Strom republiky. Poroste na návsi obce. Při slavnosti byly recitovány verše, pak se průvod odebral k pomníku padlých, kde byly položeny věnce a přednesen krátký projev. Mnozí starší občané vzpomínali na dobu před 50 lety, kdy v Markvarticích, Mrkvojedech i dalších obcích byly také zasazeny Lípy svobody, z nichž většina se ujal a dnes z nich jsou mohutné stromy. J. S.

● **Rovněž v Domousnicích** zasadili 28. října Strom republiky. Lípa poroste před budovou MNV a k jejím kořenům uložili krabici s údaji o provedené výsadbě, o 50 letech republiky a připojili i tři poslední čísla Domousnického Zpravodaje a několik mincí. Ke slavnému výročí se konala u pomníku padlých slavnost s kulturním programem žáků ZDŠ a projevem předsedy MNV J. Fiály, k pomníku byly položeny kytice.

● **25. října zaplnilo hlediště Národního divadla** v Praze na tisíc občanů jičínského okresu, aby shlédli slavnostní představení Smetanovy Prodané nevěsty, které pro ně uspořádal umělcí Národního divadla v rámci oslav 50 let trvání naší republiky a 100. výročí položení základního kamene k budově Národního divadla.

● **Pamětní plakety k 50. výročí** vzniku Československé republiky byly 17. listopadu uděleny v obřadní síni MNV

Sobotka následujícím soboteckým občanům: Oldřichu Benešovi, Františku Hejnovi, Josefu Ječnému z Čálovic, Josefu Kutkovi z Lavic, ing. Václavu Truhlářovi a Antonínu Volfovi za práci v MNV, Drahomíře Bílkové-Kyzivátové, Vlastimile Gansové, Žofii Goldbachové, Marii Hejnové, Zdence Holubové, Marii Jarošové, Marii Sedláčkové, Anně Šibové a Františce Tiché za práci v ženském hnutí, MUDr. Aloisu Kafkovi, MUDr. Marii Kafkové, Marii Havránkové, Otakaru Martincovi, Jindřišce Slavíkové a Ludmile Vogelové za práci v ČsČK, Jaroslavu Janatkoví, Václavu Kynclovi a Ladislavu Škrdlíkoví za práci v ROH, Františku Klabanovi a Ladislavu Votrbcovi za práci v JZD, Jaroslavu Opočenskému za práci v Sokole, Františku Horčíkovi za práci v ČSPO a konečně příslušníkům SPB, účastníkům prvního a druhého odboje Oldřichu Cinkeisovi, Josefu Černému, Rudolfu Černému, Josefu Elbrsovi, Václavu Hejnovi, Antonínu Horáčkovi, Františku Holmanovi, Josefu Jindroví, Milanu Klímovi, Václavu Konečnému, Jiřímu Macounovi, Vladku Macounovi, Ladislavu Mrkvičkovi, Václavu Svobodovi, Josefu Vernerovi a Antonínu Žemličkovi.

Sázení Stromu republiky v Mladějově 27. října 1968

● **Výstavy k 50 letům republiky:** Sobotecký graduál byl spolu s kopiemi korunovačních klenotů ozdobou výstavy v Muzeu Českého ráje v Turnově (přenos z ní vysílala i naše televize). Výstava archivních dokumentů „Historické roky republiky 1918—1938—1948“ byla instalována v Krajském muzeu v Hradci Králové. Velmi pěkná výstava, zachycující dějiny obce [pisemností, fotografie, archeologické nálezy, kresby atd.] byla zásluhou ing. Jana Voláka otevřena v Dětenicích, podobnou výstavu připravil i František Vojtíšek v Libáni. V Litoměřicích se stala součástí oslav 50 let ČSR výstava díla národního umělce Václava Špály v tamní galerii; jeho jednotlivé obrazy byly použity i na dalších výstavách. A v soupisu výstav bychom mohli ještě dále pokračovat.

● **Pošta Sobotce.** Na slavnostním zasedání, které 26. října uspořádal Krajský národní výbor v Hradci Králové na počest 50. výročí republiky, byli odměněni umělci a kulturní pracovníci Východočeského kraje. Mezi vyznamenanými byl i kolektiv pořadatelů Srámkovy Sobotky; vnější projev uznání, diplom a umělecky provedenou skleněnou vázu za kolektiv převzala M. Hejnová. Z dalších přátel a spolupracovníků Srámkovy Sobotky byli vyznamenáni kolektiv redakce Pochodeň a krajského studia rozhlasu, akad. malíř Vladimír Komárek ze Semil, spisovatel Jan Knob z Turnova, Josef Vavříčka z Krajského osvětového střediska, Václav Kozák ze Železnice, Rudolf Hlava ze Semil a MUDr. Jiří Šolc z Turnova. Úplný seznam „laureátů“ přinesla Pochodeň 26.—27. října tr.

● **Cenu** předsednictva ústředního výboru Národní fronty k 50. výročí vzniku samostatné Československé republiky za uměleckou tvůrčí činnost v oblasti všeobecné estetiky obdržel univ. prof. dr. Mirko Novák. Blahopřejeme!

● **Jak se bude tancovat?** V Sobotce se připravuje na 11. I. Myslivecký ples, 18. I. Věneček tanečních, 25. I. sokolské Šibřinky, 1. II. Zdravotnický ples — všechny v sokolovně. Navíc bude 18. I. také Baráčnícký bál na Poště.

● **Počet filmů,** natočený alespoň částečně na Sobotecku, se opět rozšířil, neboť letos v létě byly na hradě Kostí natáčeny záběry nového českého filmu „Na Žižkově válečném voze“.

Moderní Mladějov

Foto K. Samšiňák

● **Mladějovská škola**, kterou navštěvuje 38 dětí, odezdala Sběrným surovinám 1 056 kg papíru a 332 kg hadrů, Lesnímu závodu 800 kg kaštanů. Pečuje o hrob Josefa Františka Gerstnera, zakladatele Českého vysokého učení technického. Přijala výzvu ostravských dětí a na Fond republiky odezdala 270,10 Kčs. 26. října jsme se zúčastnily zasazení lípy — Stromu republiky. Budeme o něho pečovat. Zasláme z této slavnosti několik fotografií.

Ilona Petrnoušková, žákyně 4. tř., Mladějov

● **Šrámkovo dílo stále žije**: Jako součást oslav 50. výročí naší samostatnosti uvedli Šrámkovo Léto v Žebráku. — Pražské Realistické divadlo uvede v této sezóně Hlávkovu dramaturgii Šrámkova Stříbrného větru. A Měsíc nad řekou chystá na příští jaro západoněmecká televize v úpravě Pavla Kohouta.

● **Bude opět Sobotecká zahrádka v televizi?** Podle dosud nepotvrzené zprávy má být v době vánočních svátků reprizovaná „Sobotecká zahrádka“ — tedy Komedie o hvězdě v provedení členů Recitačního studia Šrámkova domu v Sobotce. Sledujte proto program televize.

● **První sborník příspěvků** k dějinám i přítomnosti Sobotky vyšel roku 1948, druhý o 10 let později. V obou najdou zájemci poučení o historii, literatuře i kultuře Sobotce. Na ně naváže sborník Sobotka 1968, který už je v tiskárně. Již jste si ho objednali? Najdete v něm údaje o tom, kolik brouků bylo nalezeno na Sobotecku (článek dr. Samšiňáka) i údaje i počtu řemesel a továrniček (ing. Havránek), údaje o počtu hudebníků na soboteckém kůru (dr. Mikanová) i o počtu domů v Sobotce (dr. Ruda). Dovíte se o úřadování na městském úřadě před 300 lety (K. Bílek) i v posledních 10 letech (O. Martinec). A mnoho jiných zajímavostí.

● **Jeden z nejznámější žijících Sobotáků**, dr. Václav Šolc z Náprstkova muzea v Praze, odjel opět na několik měsíců mezi své přátele — chilské Indiány. A tak se můžeme koncem příštího roku opět těšit na pěknou přednášku v Sobotce a snad i na další článek ve Zpravodaji.

● **Sezóna 1968 na Humprechtě**: Zámek Humprecht navštívilo v sezóně 1968 celkem 35 354 osob, z toho více než 4 000 cizinců. Do srpnových událostí byla návštěvnost proti loňskému roku o 4 200 lidí vyšší, po 21. srpnu však návštěvníků, zvláště cizinců, prudce ubylo. Ze zahraničních hostů bylo nejvíce Němců z obou států, dále se u nás objevili Holanďané, Rakušané a dokonce i jednotlivci z Jihoafrické republiky, Vietnamu, Spojených států, Kolumbie a Argentiny. Z významných domácích návštěvníků si prohlédli zámek ministr kultury Miroslav Galuška s chotí a synem, v hodovní síni si zazpívali brněňští filharmonici, Helenka Vondráčková a mnozí jiní. V příštím roce má být provedena generální oprava zámečku (vyhlídková místnost, omítka atd.) a také dlouho plánovaná reinstalace sbírek. To vše by mělo mít vliv na zvýšení návštěvnosti Humprechta v dalších letech. St. Balcar

● **Musejní sbírky** obohatili v poslední době pan Jaroslav Sedmidubský ze Sobotky, který věnoval úlomky středověké keramiky nalezené na zahradě a žák ZDŠ v Sobotce Miloslav Janatka z Markvartic, který našel u Markvartic středověkou dělovou kouli. Pan Jedlička zase nalezl při opravách domu č. 246 v Sobotce měděnec z roku 1827. Všem děkujeme!

● **Dosavadní správce muzea na Humprechtě** prof. Stanislav Balcar se vrátil od 1. září do školské služby. Se zámečkem se však neloučí, protože přislíbil všestrannou pomoc své nástupkyni Dáše Balcarové. Osvětová beseda vyslovuje touto cestou prof. Balcarovi díky za jeho práci na Humprechtě, kde vykonal mnoho hlavně pro zvýšení návštěvnosti.

● **O letošních Dušičkách** se početným návštěvníkům Sobotky šlo velmi dobře na hřbitov. Místní národní výbor totiž zajistil opravu chodníku od Celné ke hřbitovu, takže bláto a výmoly již neohrožují chodce.

● **V Mladějově u nádraží** byla dokončena výstavba dvou činžovních domů, jednoho pro zaměstnance pískovny v Hrdoňovicích, druhého pro pracovníky JZD Mladějov.

● **U příležitosti geologického kongresu** v Praze vyšla poštovní známka, znázorňující různé geologické jevy našeho kraje: čedičovou vyvřelinu Trosek, pískovcové skalní město a průřez achátem.

● **Novým předsedou Sdružení rodičů a přátel školy** při ZDŠ v Sobotce byl zvolen dosavadní člen výboru Vladimír Odstupilík. Odstupující předseda Miroslav Hurský zůstává členem výboru.

● **Kulturní kalendář jednou větou**: 8. XI. 1953 zemřel v Kbelích učitel a hudební skladatel Jan V. Šolc. 13. XI. 1928 zemřel v Sobotce Emil Rotta, berní úředník a dlouholetý maskér soboteckých ochotníků. 14. XI. 1853 se v Sobotce narodil klasický filolog Karel Cumpfle, ředitel gymnasia v Pisku. 14. XI. 1883 zemřel v Libáni okresní tajemník Václav J. Černý. 16. XI. 1913 byla zahájena loutkářská představení Jeřábkova družstva v Sobotce na Poště. 17. XI. 1818 se narodil v Nové Pace výtečný sobotecký hodinář Jan Prokeš. 17. XI. 1933 zemřel v Sobotce ředitel Josef Knobloch, kronikář Musejní společnosti. 20. XI. 1783 se v Dobrovici narodil sobotecký ranhojič Jan Sokol. 21. XI. 1803 se narodil sobotecký učitel Josef V. Dolenský. 25. XI. 1838 byl František Vetešník uveden v úřad děkana soboteckého. 26. XI. 1933 zemřel sobotecký lékař MUDr. Josef Sedmidubský. 28. XI. 1688 zemřel vlastenecký kněz P. Bohuslav Balbín. 28. XI. 1888 se narodil sobotecký sochař a kameník Václav Hlavatý st. 28. XI. 1938 měla v Sobotce premiéru hra Josefa Barkmana „Přehánky“. 1. XII. 1928 zanikl samosprávný okres sobotecký. 2. XII. 1888 se narodil propagátor hospodářského školství František Vojtíšek, dlouholetý učitel v Obrubech. 3. XII. 1903 zemřela herečka Anna Rajsáková-Turnovská. 7. XII. 1883 se v Oseku narodil vlastivědný pracovník prof. Jaroslav Pažout. 8. XII. 1848 se v Nové Pace narodil první ředitel sobotecké měšťanské školy František Ryba. 31. XII. 1898 zemřel v Markvarticích učitel František Píškač, vlastivědný spisovatel.

● **Ke 130. výročí narození Václava Šolce**: Jistě jste po přečtení tohoto čísla Zpravodaje vytkli redakci, že jsme nezapomněli památky Václava Šolce, od jeho narození uplyne 23. XII. již 130 let. Kromě toho znalci připomenou, že před sto lety vyšly poprvé Prvosenky a časopisecky se objevila báseň Naše chaloupky, že před 25 lety byly vydány oba romány o Šolcovi: Šolcův Marnotratný syn a jistův Písníkář. Tedy: nezapomněli jsme, ale shodou nepříznivých okolností jsme dosud nedostali slíbený článek a další nebude v termínu dokončen. Proto jen tato krátká poznámka a slib, že na Václava Šolce budeme pamatovat v příštích číslech.

● **Diamantovou svatbu** oslavili dne 24. listopadu 1968 manželé Julie a Oldřich Pažoutovi z Oseka č. 13. Na další jejich společné cestě životem mnoho spokojenosti, hodně zdraví a zaslouženého odpočinku přejí dcery, zetové, vnucci a pravnucci. Naše redakce se k blahopřání připojuje.

● **Kulatého životního jubilea** se dožila v minulých dnech paní Františka Tichá ze Sobotky, předsedkyně sociální a zdravotní komise a členka rady MNV v Sobotce, předsedkyně MS ČSČK, členka výboru TJ Sokol a členka místního a okresního výboru ČSŽ. Za všechnu obětovou práci pro veřejnost jí přejeme mnoho zdraví do dalších let.

● **Sté výročí narození Jaroslava Kvapila** (nar. 25. září 1868 v Chudenicích u Klatov) bylo příležitostí, aby byla oceněna a zhodnocena vynikající úloha, kterou Kvapil hrál nejen jako vynikající režisér, dramatik a básník, ale i jako významný připravovatel našeho osvobození 28. října 1918. My jsme si při Kvapilově jubileu připomněli jeho dlouholeté a upřímné přátelství, které choval k Fráňovi Šrámkovi.

● **Z Ostravy** nám verše Šrámkovy Svatby na svatebním oznámění zvěstovaly, že 28. září se tam provdala „přespolní“ Sobotka Iva Zemanová. Jejím manželem je MUDr. Stanislav Bogda. Srdečně blahopřejeme!

● **Další z pravidelných účastnic Šrámkovy Sobotky**, Jarmila Komárková z Chrudimi, se na příští SS neobjeví. Zato věříme, že přijedou novomanželé Jarmila a Vladimír Lindauerovi, kteří uzavřeli sňatek 8. listopadu v Hradci Králové. A tak i v tomto případě nám nezbývá, než se připojit ke gratulantům

● **Sňatky:** 12. X. byli na Sychrově oddáni Jaroslava Špígllová z Příchvoje s Ladislavem Škaloudem z Hrdoňovic a Dagmar Špígllová z Příchvoje s Františkem Hronem z Hrdoňovic. 19. X. slavili sňatek na Sychrově Anna Švorcová z Rakova s Vojtěchem Šafaříkem z Běchar a v Sobotce Ludmila Červinková z Mladějova s Bohuslavem Hercíkem z Dolního Bousova a Jana Bobková z Mnichova Hradiště s Josefem Zahradkou ze Sobotky. 26. X. byli oddáni v Sobotce Miloslava Hanušová z Lavic a Josef Hofrychtr z Hubojed a v Dolním Bousově Růžena Mašková z Vlčího Pole a Vladislav Jirků z Příchvoje. 2. XI. se na Sychrově konala svatba Lidmily Jenčkové z Plhova a Miloslava Folprechta z Blat. 7. XI. byli v Sobotce oddáni Marie Černá z Oseka s Josefem Procházkou z Dolního Bousova a 23. XI. tamtéž Zdenka Trakalová z Kněžmosta s Jiřím Najmanem z Oseka. 5. XII. slavili v Sobotce sňatek Věra Petříková ze Staré Paky s Petrem Adamem ze Sobotky a 19. XII. tamtéž Daniela Šolcová z Čálovic s Milošem Bláhou z Cidliny.

● **25. září tr. zemřel František Branislav**, básník čistého lyrického vznětu, okouzlený přírodou a prostou skutečností a bojující za lepšího člověka. Není divu, že byl oddaným čitelem Fráni Šrámka: rozloučil se s ním vroucími verši „Na rakev básníka“ a účastnil se i Šrámkova pohřbu v Sobotce. Když byla 27. října 1967 odhalována pamětní deska na smíchovském domě, v němž Šrámek bydlil od r. 1937 do své smrti, František Branislav měl slavnostní projev. Řekl tehdy o Šrámkovi: „Dáme-li se jeho verši citově ovlivnit, bude méně cynismu a méně hořkosti. Dáme-li se jeho verši unášet, mnoho se v nás prosvětí vírou v budoucnost. Snadněji nalezneme i štěstí domova i štěstí naší země.“ Svůj projev končil slovy: „Krásný básník nikdy neumírá“ — a to platí i o Františku Branislavovi.

● **Karel Srámek**, nejmladší bratr Fráni Šrámka, zemřel v Praze 7. října tr. I jemu osud dopřál požehnaného věku 81 let, stejně jako jeho bratřím Hugovi a Gustavovi, kteří odešli dvaosmdesátiletí; Fráňa zemřel v 75 letech. Výjimkou z této dlouhověkosti byl pátý člen Šrámkovy rodiny Josef, zemřelý v 27 letech a pochovaný v rodinné hrobce na soboteckém hřbitově. Kromě Karla, rodáka píseckého, se všichni Šrámkové narodili v Sobotce a v Sobotce bývali častými hosty, zejména pokud žila matka tohoto mužského pětiletka.

● **Univ. prof. RNDr. O. Pacák, DrSc.**, rodák ze Sobčic u Hořic, zemřel 14. 9. 1968 ve věku 86 let. Jeho hlavní dílo: „Čedičové vyvěřeliny mezi Mladou Boleslaví a Jičínem“ vyšel r. 1947 má téměř půl třetího sta stran a je věnováno z velké části Sobotce.

● **Dvě učitelská úmrtí.** 7. června zamřel v Hořicích ve věku 74 let odb. učitel a obětavý sokolský pracovník František Kalferst a 3. října opustil své blízké odb. učitel Jindřich Severa, kopidlenský kronikář a vlastivědný pracovník. Oba působili během své učitelské dráhy také na Sobotce a Dolnobousovsku a až do smrti neztratili s naším krajem kontakty, jejich příspěvky jsme nacházeli ještě nedávno v Bousovsku.

● **MUDr. Miroslav Plíva** zemřel v Semilech 20. října. Byl to oblíbený lékař, který působil kratší dobu i v Sobotce v letech 1922—1926. V našem Zpravodaji otiskl několik veselých historek, které uměl tak dobře vyprávět. Ve Zpravodaji jsme mu také blahopřáli v červnu 1966 k sedmdesátinám...

● **V Rakousku ve Štýrském Hradci** zemřela 8. listopadu 1968 ve věku 84 let sobotecká rodačka Marie Dvorská. Přestože žila v cizině dlouhá léta, až do smrti se cítila Češkou.

● **Těsně před uzávěrkou** tohoto čísla jsme dostali zprávu, že po kratší nemoci zemřel 6. listopadu ve věku 72 let pan Miroslav Vlach, podplukovník ve výslužbě a pilný vlastivědný spisovatel sobotecký. Nekrolog otiskneme v příštím čísle.

● **Úmrtí v září:** 22. IX. Anna Macounová ze Sobotky ve věku 74 let. 23. IX. Anna Žofková z Dobšic ve věku 79 let. 27. IX. Františka Jarošová z Libošovic ve věku 79 let.

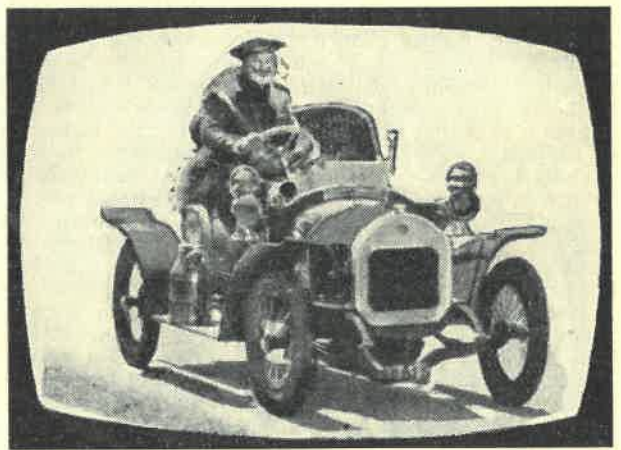
● **Úmrtí v říjnu:** 4. X. Josef Heršálek z Ohařic ve věku 83 let. 6. X. Josef Jakubec z Rovně ve věku 74 let a Jan Sedláček ze Sobotky ve věku 42 let. 10. X. Marie Holmanová ze Střehomí ve věku 65 let, Marie Krupicová ze Sobotky ve věku 77 let a Josef Pažout z Lovče ve věku 73 let. 12. X. Jan Kudláč ze Sobotky ve věku 84 let. 17. X. Václav Ort z Malé Lhoty ve věku 68 let a odb. učitelka Františka Šulcová z Mladé Boleslavi ve věku 81 let. 24. X. Růžena Rudolfová z Markvartic ve věku 75 let. 29. X. Václav Blažek z Nepřívěče ve věku 67 let, Marie Kunstová z Markvartic ve věku 74 let a František Vik z Pleskot ve věku 78 let. 30. X. Anna Jarošová ve věku 82 let a Marie Kalivodová ve věku 81 let, obě ze Sobotky.

● **Úmrtí v listopadu:** 1. XI. František Ječný z Vesce ve věku 27 let. 5. XI. Václav Ječný z Trní ve věku 77 let, Václav Lusk ze Sobotky ve věku 87 let a Josef Najman ze Střelče ve věku 59 let. 10. XI. Josef Augusta ze Staňkovic Lhoty ve věku 65 let. 11. XI. Marie Pabišková z Markvartic ve věku 66 let. 12. XI. Anna Linková ze Sobotky ve věku 85 let. 14. XI. Marie Baláková ze Sobotky ve věku 71 let.

● **Rodiny Sedláčkovy ze Sobotky** děkují touto cestou všem, kdož se přišli rozloučit s jejich otcem, manželem a synem Janem Sedláčkem, pracovníkem Vodohospodářské správy ze Sobotky, který zemřel po těžké nemoci 6. října ve věku 42 let. Rovněž děkujeme řečníkům za jejich projevy, za květinové dary i za osobní a písemné projevy soustrastí, kterými byl alespoň trochu zmírněn náš zármutek.

● **Sobotčtí fotbalisté:** Protože jsme nedostali žádné zprávy o podzimní sezóně, uvádíme alespoň stručně výsledky: Sobotka vyhrála s Milíčevsi 2:1, s Hostinným také 2:1 a s Jilemnicí 5:0, remizovala s Vrchlabím a s Trutnovem B vždy 1:1 a prohrála s Rokytnicí 0:2 a s Valdicemi 0:3. Přezimují tedy na 5. místě tabulky I. B třídy Podkrkonoší.

● **Redakční:** Končíme 5. ročník našeho Zpravodaje Šrámkovy Sobotky, děkujeme všem našim dopisovatelům i čtenářům za přízeň v tomto roce a přejeme jim v rámci možnosti klidné a spokojené vánoce. V lednu se přihlásíme prvním číslem VI. ročníku, seznámíme Vás s našimi plány a připojíme i finanční výsledky Zpravodaje za rok 1968, výsledky rodácké akce a složenku na dobrovolný příspěvek na rok 1969. Kdo si Zpravodaj trvale schovává a má zájem o rozmnožený obsah letošního ročníku, napište nám!

Nejezdí rychle! Na Tvé srdce čeká Barnard!